

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΤΟΣ Α΄. ΦΥΛΛ. ΙΑ΄.

31 ΜΑΙΟΥ 1873.

ΑΣ ΠΡΟΣΕΛΩΣΙΝ ΑΙ ΝΕΑΝΙΔΕΣ

Διήγημα.

Εἰς τὴν δεσποινίδα Κλάραν ἠδύνατο νὰ ἀποδοθῶσι ἐπαξίως τὰ ἐπίθετα τῆς ὠραίας, ἀγγελικῆς καὶ ἀξιεράστου. Ἐρυθρὰ ἦσαν τὰ χεῖρά της, ῥοδόχρουσι αἱ παρειαί της, γλαυκοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της καὶ τὰ ξανθὰ της μαλλία ἐπιπτον εἰς βοστρύχους ἐπὶ τῶν λευκῶν της ὤμων· ἂν καὶ εἰσοσαστῆς ἐφαίνετο δεκαπενταετής· πνευματώδης ἀξιαγάπητος, εὐαίσθητος καὶ φιλελεῆμων ἦτο αὐτὴ ἐν ὅ τούναντιον ὁ πατὴρ της ἰσ. Ἰωάννης Χόβαρτ ἦτο ἀνθρώπος αὐστηρὸς, ὀργύλος, σκαιὸς τοῦς τρόπους ὅστις ἂν καὶ ἠγάπα τὴν θυγατέρα του, δὲν τῆ τὸ ἀπειδείκωνεν, ὅθεν αὐτὴ οὐλόγως ἐκπιστεύετο εἰς αὐτὸν· τὸν ἐφοβεῖτο, τὸν ἐσέβετο ἀλλὰ δὲν τὸν ἠγάπα.

Ἐνωρὶς γηρεύσας ὁ Σίρ Ἰωάννης ἀφῆκε τὸ νεφελοῦδες Λονδίον ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸν συνήθη εἰς πάντα ἀληθὴ ἀγγλον πόθεν δηλαδὴ ἤρχισε τὰ ταξείδια μετὰ τῆς θυγατρὸς του εἰς ἄλλας μὲν πόλεις διαμάνων ὀλίγον χρόνον εἰς ἄλλας δὲ πολὺν.

Φθάσας εἰς Ῥώμην κῶχαριστήθη ἀπὸ τὴν ἐκεῖ διατριβὴν καὶ ἀπεφάσισε νὰ

(ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.)

δικαιμένῃ ἐκεῖ καθ' ὅλην τὴν ἀνοιξιν· ἡ Κλάρα μετὰ χαρᾶς ἤκουσε τὴν εἰδήσιν τούτην διότι ἡ αἰωνία πόλις ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀπασχόλει ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν προσοχὴν της, ἴσως δὲ καὶ ἐσωτερικῆ τις φωνὴ προειδοποιεῖ αὐτὴν ὅτι ἐκεῖ κατὰ πρότερον ἠθελεν ἀγαπήσει ἢ ἠθελεν ἀκούσει προφερομένης τᾶς λέξεως «Σὲ ἀγαπῶ.»

Ἐσύχναζεν εἰς τὰς συναναστροφὰς καὶ τοὺς χοροὺς οὓς ἐδίδεν ὁ πρεσβύτερος τῆς Ἀγγλίας καὶ αὐτῶ καθ' ἑκάστην ἐσχετίζοντο μὲ νέα πρόσωπα. Ἡ Κλάρα ἐπέσυρε πάντοτε ὅλων τὰ βλέμματα καὶ ἐνάπνευεν ἕνεκα τούτου εἰς ὅλας τὰς γυναῖκας φθόνον καὶ ζηλοτυπίαν. Θαυμαζομένη καὶ ἐπαινούμενη ὑφ' ὅλων ἦτο ὁ στολισμὸς ὅλων τῶν συναναστροφῶν. Εἰς τινα τῶν συναναστροφῶν τούτων ἐγνώρισε νεανίαν τινὰ εἰς τὴν θέαν τοῦ ὁποίου ἐμεινεν ἀκίνητος τὸ πρῶτον εἶτα δὲ ἠρυθρίασε καὶ εἰς τὴν πρόσκλησίν του νὰ χορεύσῃ ἀπεκρίθη τρέμουσα καί.

Ὁ ὠραῖος οὗτος νεαῖος ἦτο ὁ κόμης Ροβερτίνος. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ Κλάρα δὲν ἐχόρευσε μετ' οὐδένης ἄλλου πρὸς χαρὰν μὲν τῶν νεανίδων καὶ πρὸς μεγάλην λύπην τῶν νέων αἰτιως ἐφθόνουν τὴν εὐτυχίαν τοῦ κόμητος Ἰωάννου ὅστις ἤρπασαν ἀπ' αὐτοὺς τὴν ὠραίαν Ἀγγλίδα.

Ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ἐκείνης ἐβλεπέ τις καθ' ἡμέραν τὸν κόμητα περιπατοῦντα κάτωθεν τοῦ ξενοδοχείου ὅπου κατῴκει

ἡ Κλάρα ἀκολουθῶν πρὸς τούτοις αὐτὴν ὅπου δῆποτε μετέβαιναν εἴτε εἰς συναναστροφὴν εἴτε εἰς περίπατον. Πολλάκις δὲ καὶ τὴν νύκτα ἤκουε τις ὑπὸ τὸ ξενοδοχεῖον ἄσμα περιπαθέστατον καὶ συγχάνικις ἠνοίγετο ἐν τῶν παραθύρων καὶ ἂν τις παρετήρει μετὰ προτοχῆς ἐβλεπε ῥιπτομένην μικρὰν ἀνοδοδεσμὴν, τὴν ὁποίαν ὁ κόμης λαμβάνων ἠσπάζετο μετ' ὄλην τὴν παραφορὰν καρδίας ἐρώσεως.

Ὁ Σίρ Ἰωάννης ἀνεάλυψεν ἐπὶ τέλους τὴν ἐρωτικὴν ταύτην ἀλληλογραφίαν, ὠργίσθη, ἠπειλόησε τὴν θυγατέρα του ὅτι θὰ τὴν ἀποβάλλῃ, ὅτι θὰ τὴν καταρασθῆ καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεράσισε νὰ μεταβῆ εἰς Ῥώμην.

Ἡ Κλάρα κλαίουσα τῷ ἐζήτησε συγγνώμην καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀναβάλλῃ ἐπὶ τινὰς τοῦλάχιστον ἡμέρας τὴν ἀναχώρησιν του. Ἄλλ' ὁ πατὴρ ἔμεινεν ἀκαμπτος καὶ διέταξε νὰ ἐτοιμασθῶσι τὰ πάντα πρὸς ἀναχώρησιν.

Ἡ δυστυχὴς Κλάρα ἦτις ἠγάπα τὸν Ἰωάννην, ὅσον δύναται νὰ ἀγαπήσῃ ἄνθρωπος καὶ ἦτις ἐπίστευεν ὅτι καὶ οὗτος τὴν ἀντιγάπα. Ἐγνωρίζε δὲ ἐξ ἄλλου τὸν ἀκαμπτον χαρακτῆρα τοῦ πατρὸς τῆς ἀπορρίψασα πᾶσαν ὑπεροψίαν καὶ πᾶσαν πρόληψιν ἐγράφε τὰ πάντα εἰς τὸν κόμητα.

Ἡ ἀπάντησις δὲν ἤργησεν ἤτο ἀπάντησις προσπεποιημένη καὶ αἰσθηματικὴ εἰς τὴν ὁποίαν τῇ ἐφανερώανε τὸν ἔρωτα τὸν ὁποῖον ἔτρεφε δι' αὐτὴν, ὅτι ἤτο ἀπηλπισμένος καὶ ὅτι ἂν τὴν ἔχανεν ἤθελεν ἀποχειρισθῆ καὶ ὅτι ἤτο ἔτοιμος νὰ τὴν νυμφευθῆ διότι ἤτο πλουσιώτατος καὶ ἀνεξάρτητος. — Ἐν μόνον ἔμποδιον μένει, τῇ προσέθετε, ἡ θρησκεία, ἀρνήθητι τὴν τῶν πατέρων σου καὶ ἐλθέ ἀμέσως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἐραστοῦ σου.

Ἡ Κλάρα ἤτο ἐνθουσιώδης καὶ ἐκλινε πολὺ εἰς τὸν ῥωμαντισμὸν καὶ διὰ τοῦτο ἄς τὴν συγχωρήσωμεν ὅτι ἀπεφάσισε λίαν ταχέως — διότι τὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ ἢ νὰ λησμονήσῃ τὸν Ἰωάννην τῆς τῇ ἐφαινετο ἀδύνατον.

Κεφ. Δεύτερον.

Τέσσαρες μετὰ τὸ μεσονύκτιον εἶχον κτυπήσει πρὸ ἐλίγου εἰς τὸ ὠρολόγιον τοῦ ξενοδοχείου ὅτε ἡ Κλάρα σιωπηλῆ εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ δωματίου τοῦ πατρὸς τῆς καὶ κοιμώμενον τὸν φιλεῖ ἐπὶ τοῦ μετώπου εἴτα δὲ θέτει ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐπιστολὴν καὶ ἐξέρχεται ἀπαρτήρητος, εἰς τὴν θύραν τοῦ ξενοδοχείου τὴν περιμένει ὁ Κόμης.

— Ἰωάννη, τῷ εἶπε ῥιπτομένη εἰς τὸν λαιμὸν του, πρὸς θεοῦ μὴ με προδώσῃς, μὴ ἀπατήσῃς δυστυχῆ νέαν ἥτις δι' ἀγάπην σου ἀρνείται καὶ πατέρα καὶ θρησκείαν καὶ τὰ πάντα.

Ὁ Ἰωάννης ἐσιώπη ἀλλὰ τὴν καθήσυχασε σφιγξὰς τὴν χεῖρά τῆς.

Οἱ δύο ἐρασταὶ ἐφθασαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος τῶν ὁρέων. Ὁ οὐρανὸς ἤτο καθαρὸς καὶ ἡ Σελήνη ἐφώτιζε μετ' ὠχρὸν τῆς φῶς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν μακρῶθεν ἠκούοντο αἱ μελαγχολικαὶ ψαλμοὶδία τῶν μοναχῶν καὶ ἡ Κλάρα ἠσθάνθη τὸν ἑαυτὸν τῆς συγκινούμενον, ἀφθονα δὲ δάκρυα κατέβρεχον τὰς παρειὰς τῆς· ἅμα ἐφθασαν εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ ὁ Ἰωάννης ἔσυρε τὸν κώδωνα καὶ ἡ θυρωρὸς ἔσπευσε νὰ ἀνοίξῃ.

— Σὲ ἀρίνω, τῇ εἶπε τότε ὁ κόμης, ἀλλὰ μετ' ἐλίγου ἡμέρας θὰ ἦσαι ἰδικὴ μου αἰώνιος.

— Ἄλλ' ὁ πατὴρ μου τί θὰ κάμῃ ἀρὰ γε περὶ ἐμοῦ; ἀνέκραξεν ἡ νεανίς μὴ κατανοήσασα ἔτι τὸ τρομερὸν διάδημα ὅπερ ἔκαμνε.

— Θὰ τὸν καθησυχάσω ἐγὼ, ἐκτὸς τούτου εἶναι πατὴρ καὶ τί δύναται νὰ κάμῃ ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει σοὶ μένει ὁ ἀγαπητὸς σου Ἰωάννης καὶ ἀσπαζόμενος αὐτὴν ἀνεχώρησε.

Ἡ δυστυχὴς τότε ἐβυθίσθη εἰς μελαγχολίαν, ἐγκατέλειπε τὸν πατέρα τῆς ἀσφασιμένη νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὴν θρησκείαν τῆς διὰ τὸν Ἰωάννην τῆς, καὶ ἤδη εὕρισκετο μόνη ἐντὸς τοῦ ὀμιλητηρίου τῆς μονῆς, ἐκτὸς τούτου τὸ ἱερὸν ἄσμα, ὁ ἦχος τῶν κωδῶνων, καὶ

τὸ σκότος ὅπερ ἐδασίλευεν ἐκαὶ ἐνέπνευσαν εἰς τὴν καρδίαν τῆς μυρίας μελαγχολικὰς σκέψεις. Ἐγονάτισε τότε ἐμπροσθεν μεγάλου ξυλίνου σκαυροῦ κρημαμένου ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ παρεκάλεσε τὸν θεὸν νὰ τὴν συγχωρήσῃ καὶ τῇ δώσῃ θάρρος.

(ἔπεται συνέχεια καὶ τέλος.)

Ἡ ΑΡΓΥΡΑΓΧΗ

ἢ ὁ συκοφαντηθεὶς Δημοσθένης

(Συνέχεια ἴδε Φυλ. ΙΒ').

Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο τοῦ Πλουτάρχου περιστρέφεται περὶ τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Δημοσθένης κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπέκρουσε τὴν γνώμην τοῦ Ὑπερείδου τοῦ νὰ δεχθῶσι τὸν Ἀρπαλον, εἴτα ὁμοῦ « πηλγοὶς ὑπὸ τῆς δωροδοκίας, ὡσπερ παραδεδομένος φρουρὰν, προσκεχωρήκει τῷ Ἀρπάλῳ » καὶ μετέβαλε πολιτικὴν. Πλὴν ἡ ἰδέα αὕτη καὶ τὸ ἀνέκδοτον τοῦ Πλουτάρχου δὲν συνάδει πρὸς τὰ πράγματα αὐτὰ καὶ λυπούμεθα ὅτι ὁ Χαιρωνεὺς φιλόσοφος ἐσχημάτισε τοσοῦτον ἐσφαλμένην περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Δημοσθένους γνώμην. (1)

Διότι ὅτε πλέον μετὰ τὸ ἐπικυρωθῆν ψήφισμα ὀλιγκῆρος ἢ περιουσίας τοῦ Ἀρπάλου, παρεδόθη εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δημοσθένους, εἶναι δυνατόν νὰ υποθέσωμεν ὅτι θὰ ἐξέλεγεν αὐτὸς δωροδοκίαν, ἥτις θὰ ἐξέθετεν αὐτὸν εἰς τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων τοῦ ν' ἀνακαλυφθῆ, ἐνθ' εὐκολώτερον τῷ ἤτο νὰ σφετερισθῆ μέρος

(1) Προβλ. Mitford Τόμ. δέκ. σ. 398 ἐν ὑποσ. "Plutarch's account of this business, in his life of Demosthenes, grossly incredible to the great orator, is curious rather as showing how, in autient as in modern times, political parties were given to scandalize one another, than as deserving credit for all the detail, even if the had all from the eminent author of the time, Theopompus, whom, for one circumstance, he has quoted."

τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὄντων χρημάτων; Ἄλλως ἠδύνατο νὰ σιωπήσῃ ἀφοῦ πάντες τὸν ἐπερίμενον νὰ ὀμιλήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος; (2) Ὑπὸ τοιαύτης ψευδοῦς καὶ ἀνυποστάτου δόξης, τῆς παλιουρίας, παρήχθη τὸ ἀνέκδοτον τοῦ Πλουτάρχου. Ὡς βλέπετε ὁ Πλουτάρχος τὸν κατηγορεῖ ὅτι δὲν ἐξηκολούθησεν ἀντιτασσόμενος εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ προστατεύσῃ τὸν Ἀρπαλον, ἀλλ' ὑπεχώρησεν εἰς τὴν δωροδοκίαν.

Ὁ δὲ Droysen ὑπὸ ἄλλην ὁλοῦς ἀντίθετον ἐποψῆν τὸν μέμμεται, ὅτι δὲν ἐπροστάτευσεν τὸν Ἀρπαλον καὶ καταφέρεται μετὰ μεγίστου πάθους κατὰ τοῦ Δημοσθένους λέγων, ὅτι ἐὰν ὁ Δημοσθένης δὲν ἤτο προσημασμένος δι' ἀνεπιτήδειον ὑποταγὴν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὠφείλε νὰ δραχθῆ τὴν ευκαιρίαν τὴν παρουσιαζομένην ὑπὸ τοῦ Ἀρπάλου, καὶ νὰ συμβουλευσῇ τὸν λαὸν νὰ δεχθῆ αὐτὸν καὶ νὰ μεταχειρισθῆ τὸν θησαυρὸν καὶ τὰ στρατεύματά του εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. (3).

Τοῦτο ὁμοῦς, κύριαι, ὅτι ὁ Δημοσθένης μετέβαλε πολιτικὴν, εἴτε κατὰ τὴν μίαν εἴτε κατὰ τὴν ἄλλην ὕψην, δὲν εἶναι ἀληθές. (4). Ἡ διαγωγή αὐτοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Φωκίωκος, εἶναι καθ' ὅλα σύμφωνος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἡ πορεία αὐτῆ ἀπεδείχθη σωτηριωδέστατη καὶ τὰ μάλιστα ἐντιμος. Ἄλλ' ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Droysen ὅτι ὁ Δημοσθένης ὠφείλε νὰ ὑπερασπισθῆ τὸν Ἀρπαλον καὶ νὰ μεταχειρισθῆ τὸν θησαυρὸν καὶ τὰ χρήματά του εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, δὲν ἤθελεν ἐκθέσει τοὺς Ἀθηναίους, εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς ἀδικίας καὶ ἀισχυρῆς παραδοχῆς καὶ δὲν ἤθελε στερῆσαι αὐτοὺς πάσης βοηθείας ἀπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν πόλεμον αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου; (5).

Τοιοῦτοι ἦσαν ἀναμφιβόλως οἱ λόγοι οἱ ἀναγκάσαντες τὸν Δημοσθένην ν' ἀποπέμ-

(2) Thirlnall (ἀντὶθεῖ) σ. 158.

(3) Ὁρξ Thirlnall (ἀντὶθεῖ) σ. 161.

(4) Προβλ. καὶ Πλουτ. ἐν δ. Δημ. XIII.

(5) Ὁρξ Thirlnall αὐτόθι.

ψη τὸν Ἀρπαλον, καὶ τὰ πράγματα ἀποδεικνύουσιν, ὅπως λέγει ὁ Thirlwall, (6) ὅτι οὔτε εὐλογος αἰτία ὑπῆρχεν, οὔτε ἀνάγκη ὅπως θυσιάσωσι τὴν ἐλευθερίαν ἢ τὴν τιμὴν των. Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτο ὀφείλονται εἰς τὸν Δημοσθένην, δὲν ἐμόλυναν ἑαυτοὺς διὰ φιλίας μετὰ τοῦ Ἀρπαλου καὶ δὲν ὑπέστησαν τὴν ζημίαν διὰ τὴν ἔλλειψιν εἴτε τῶν θησαυρῶν εἴτε τῶν μισθοφόρων του ἐν τῷ πολέμῳ ὅστις τυχῶς κατόπιν ἐξερράγη.

Ἡ φανερά αὐτῆ καὶ διαρκῆ ἀντίστασις, λέγει ὁ Grote (1) εἶναι καθαρά ἀποδείξεις ὅτι ὁ Δημοσθένης οὔτε ἐδωροδοκῆθη οὔτε ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρπαλου. Ἡ μόνη αἰτία δι' ἣν ἐξωρίσθη, ἦτον ὅτι ἀπεποιήθη τοῦ νὰ τον παραδώσῃ εἰς τὸν Ἀντίπατρον καὶ ὅτι δὲν τὸν ἐμπόδισε τοῦ νὰ δικηγόγῃ τῶν φυλακῶν..... Ἀλλ' ἐάν τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐγκλημα, εὐθύνεται ἴσως μᾶλλον ὁ Φωκίων ὅστις ἦτον εἰς τὸν στρατηγῶν τῶν ἐπιφορτισθέντων τὰ μᾶλλον σπουδαιότερα τῶν διοικητικῶν καθηκόντων, ἐνῶ ὁ Δημοσθένης ἦτον ἀπλῶς ῥήτωρ ἐνεργῶν μόνον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ λαοῦ.

Ἀλλ' ἐάν δὲν ἐδωροδοκῆθη ὑπὸ τοῦ Ἀρπαλου (2) εἶναι δυνατόν νὰ υποθέσωμεν ὅτι αὐτὸς κατεγράσθη τοῦ θησαυροῦ ὅστις παραδόθη εἰς αὐτὸν ὅπως κατατεθῆ ἐν τῇ ἀκροπόλει; ὄχι.

Διότι οὐδεμία ἀποδείξις ὑπάρχει ὅτι ὁ Δημοσθένης ἔμεινε κύριος τῶν Ἀρπαλικῶν χρημάτων μετὰ τὸ ἐκδοθῆν ψήφισμα ἐξ ἧς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τι κατ' αὐτοῦ. Ὁ Δημοσθένης ἐπρό-

τεινεν, ὡς γνωρίζομεν, καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἐνέκρινεν τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο, δι' οὗ οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀρπαλου κατετέθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὅπου συνήθως κατετίθεντο ὅλα τὰ δημόσια χρήματα τῶν Ἀθηναίων καὶ οὔτε ὑπάρχει πιθανότης ὅτι ὁ Δημοσθένης ἀνεμίγη καὶ πῶς εἰς τὴν μεταφορὰν αὐτῶν. Διότι καὶ αὐτὸ νὰ λογαριάσωσι, νὰ ἐξακριβώσωσι καὶ νὰ ζυγίσωσι ποσὸν πλέον τῶν 4 ἑκατομμυρίων φράγκων ὄχι εἰς χαρτονομίσματα ἢ συναλλάγματα, ἀλλ' εἰς στατήρας θρασκευοὺς τετραδράχμους κτλ. ἦτον ἐργασίαι κοπιώδεις ἀπαιτούσαι ἀνθρώπους ἐπιτηδείους εἰς τὰ λογιστικά καὶ ζήτη ὅλους τῶν Δημοσθένει ἀπαξ δὲ κατατεθέντα ἐν τῷ ἐπισθιδόμῳ τοῦ Παρθενῶνος, μετέβησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν φυλασσόντων τὸν δημόσιον θησαυρὸν ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πράξῃ τι ὁ Δημοσθένης. (1).

Πρὸς τοῦτοις, κύριοι, ἐγείρεται ἐνταῦθα τὸ ζήτημα ἂν ὁ Ἀρπαλος εὐκρινῶς ἀπεκρίθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ ὅτι τὰ « ἀντισθησόμενα εἰς τὴν ἀκροπολιν » (2) ἦσαν ἐπτακόσια τάλαντα ἢ ὅτι ὅσα εἶχε φέροι μεθ' ἑαυτοῦ ἦσαν τοσαῦτα. Διότι δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Ἀρπαλος ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ μέχρι τῆς φυλακίσσεώς του ὅλον αὐτὸν τὸν θησαυρὸν ἀνεπαφῶν ἀφοῦ καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ Πλούταρχου γνωρίζομεν ὅτι πολλοὶ ἦσαν οἱ δωροδοκῆθέντες. Καὶ τῶν εἰωθότων ἀπὸ τοῦ βήματος χρηματίζεσθαι δρόμος ἦν καὶ ἀμιλλα φειρομένη πρὸς αὐτόν. (3). Καὶ κατὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Δημοσθένης ἀποδεικνύεται ἀπηλλαγμένος τῆς κατηγορίας καὶ εἶνε λίαν βέβαιον ὅτι κατετέθησαν ἀκριβῶς ἐν τῇ ἀκροπόλει ὅσα χρήματα κατεσχέθησαν καὶ ὅτι μετὰ τὴν κατάσχεσιν ὑπ' οὐδενὸς ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ὑπεξαίρεσις τις. (4).

Ἀλλ' ἐάν ἡμεῖς, κύριοι, δὲν εὐρίσκομεν περιστάσιν τινὰ ἐνοχοποιούσαν αὐτὸν οὔτε οἱ κατήγοροί του εὔρον. Διότι καὶ αὐτῆ ἢ ἔρευνα ἢ ὑπὸ τοῦ ἀρείου Πάγου γενο-

(1) Grote σ. 409 καὶ ἐφ.

(2) Balington σ. 5.

(3) Φωκίων XXI.

(4) Ὁ Grote σ. 410.

μένη, ἦν καὶ ὁ Πλούταρχος ἀποκαλεῖ νεανικὴν (1), ἦτον προεισαγωγικὴ τις πράξις τῆς ὁποίας ἡ ἀλήθεια ἐμελλεν ἀποδειχθῆ ὑπὸ μεγάλου δικαστηρίου συγκειμένου ἐκ χιλίων πεντακοσίων δικαστῶν. Ἐκτὸς τούτου ἡ δὴλωσις αὐτῆ τῶν ἀρειοπαγιδῶν οὐδεμίαν ἔλαβεν τῶν γεγονότων εἶχεν, οὔτε δικαιολογικὸν τινὰ λόγον, ἀλλ' ἦτον ἀπλῆ καταγραφή τῶν ὀνομάτων μετὰ τοῦ ποσοῦ διὰ τὸ ὅποιον ἕκαστος ἐκατηγόρειτο. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ λαοῦ ἀποφασισθεῖσα καταδικη ἐστειρίζετο ὄχι ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν γεγονότων τῶν ἐνοχοποιούντων αὐτόν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπὶ τῆς γνώμης τοῦ σεβαστοῦ ἐκείνου δικαστηρίου, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς ἀλόγου γενικῆς καταδοῆς κατὰ τοῦ ῥήτορος (2).

Εἰς ταύτας τὰς αἰτίας πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὴν καταδικὴν του. Διότι ὅτε ὁ Δημοσθένης ἐζήτει, ὡς εἶκόσ, παρὰ τῶν κατηγορῶν του ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐνοχῆς του ἀπέφυγε τὴν ἐρώτησιν ταύτην λέγων « Καὶ συκοφαντεῖς τὴν βουλήν προκλήσεις προτιθεῖς, καὶ ἐρωτῶν ἐν ταῖς προκλήσεσιν, πόθεν ἔλαβες τὸ χρυσίον..... Ἐγὼ δ' ὅτι μὲν ἔλαβες τὸ χρυσίον ἱκανὸν οἶμαι εἶναι σημεῖον τοῖς (3) δικασταῖς, τὸ τὴν βουλήν σοῦ καταγνώσασθαι. »

Καὶ διὰ τῶν σοφιστικῶν τούτων λόγων, βλέπομεν ἐπόσον ἀνυπόστατος ἦτον ἡ κατηγορία καὶ ἐπόσον καὶ συκοφαντεῖται οἱ κατήγοροι. (4)

Καὶ ὁ Δεινάρχος, ὁ ἕτερος κατήγορος αὐτοῦ, σιωπηρῶς παραδέχεται ὅτι τὸ γεγονός δὲν ἦτο τοιοῦτον ὥστε νὰ συμπεράνη τις ἀσφαλῶς, καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια ἠδύνατο εὐκολώτερον ν' ἀνακαλυφθῆ, ἐάν οἱ ὑπῆρέται τοῦ Ἀρπαλου, οἵτινες ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Ἀλέξαν-

δρον ἐπέμποντο ἐκ νέου ὅπως βασιανισθῶσιν (1). Τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὑπερείδου ἔχουσιν ἀσυνάρτητόν τινὰ χαρακτῆρα· στεροῦνται ἀληθῶν γεγονότων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιστρέφονται περὶ τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ Δημοσθένους, δι' ὑβρίζουσι καὶ λοιδοροῦσι. Τοῦ Δειναρχοῦ μάλιστα ὁ λόγος οὐδὲν γεγονὸς ἀναφέρει περὶ τῆς ἐνοχῆς του, οὐδεμίαν δὲ ἀπόδειξιν ἢ περιστάτικὸν δυνάμενον νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπιχείρημα. Ὡσεὶ δὲ ὑποθέτων ἀναμφισβήτητον τὸ γεγονός περὶ παντός ἀλλοῦ ὁμιλεῖ ἢ περὶ αὐτοῦ.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐπόμενον.)

Γεώργιος Ἰω. Ἀγγελοπούλου.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΥΡ.

I

Ἀρχικὸν πρόσωπον τοῦ πυρός ἐν ποσὶ λέμῳ. — Εὐφλεκτα μύγματα· πρώτη αὐτῶν ὑπαρξίς· εἰσαγωγή αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν ρωμαϊκὴν πύρ.

Τὸ πύρ πρῶτιστον διαδραματίζει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν αἰματηρῶν ἀγώνων πρόσωπον, οἵτινες μετὰ τὴν κατάρτησιν τῶν κοινωτιῶν, κατατρέχουσι τὸν δύσμορον ἡμῶν πλανήτην. Καθ' ἣν ἡμέραν διὰ πρώτην φορὰν δύο ἀγριαὶ φυλαὶ διημιρισθῆτησαν πρὸς ἀλλήλας διὰ τῶν ὄπλων τὴν κατάκτησιν γῆς καταλλήλου εἰς βοσκὴν ἢ κυνηγέσιον, ἡ μία τοῦλάχιστον τούτων ὤφειλε νὰ ἐφεύρη τὴν χρῆσιν τοῦ πυρός πρὸς καταστροφὴν τῶν σκηνωμάτων, φυτειῶν καὶ κτηνῶν τῆς ἐτέρας. Τὸ πρῶτον λοιπὸν πύροπλον ὑπῆρξε κλάδος δένδρου ῥητινώδους ἀνημμένος εἰς ἐν τῶν ἄκρων, τὸν ὅποιον ὤφειλον νὰ φέρωσιν ἀνά χεῖρας ἢ νὰ ἐπιβρίπτωσιν ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως κατὰ τοῦ πυρπολησάμενου πράγματος. Βραδύτερον ἐσκεφθήσαν νὰ

(1) Δεινάρχου κατὰ Δημοσθένους κβ.

(1) Βίος Δημ. XXV.

(2) Ὁ Thirlwall (σ. 158 ἐν ὑποσημειώσεσι) παρατηρεῖ ὅτι καὶ ἐκεῖνοι οὗς ὁ Δημοσθένης προσέβαλε διὰ τὰς κηλίας αὐτῶν. μετὰ χάρας θὰ διεδίδον κατ' αὐτοῦ τοιοῦτον σκανδαλώδες γεγονός.

(3) Balington σ. 16 καὶ 20.

(4) Ὁ Grote παρατηρεῖ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Ὑπερείδου εἶναι πλήρης ἀισγρῶν ἀσυνεπειῶν σ. 411 ἐν ὑποσημειώσεσι.

περικαλύπτωσιν με ἀνημμένους κλάδους ζῶα, ἅτινα μανιώδη καὶ φλογερά ἀπέλυον κατὰ τοῦ στρατοπέδου ἢ ἐπικρατείας τοῦ μεθ' οὗ εὐρίσκοντο εἰς πόλεμον λαοῦ. Οὕτως ὁ Σαμψὼν κατέστρεψε τοὺς θερισμοὺς τῶν Φιλισταίων, ἀπολύει τριακονσίας ἀλώπεκας ἀλλήλαις προσδεδεμένας καὶ πεφορτωμένας σχοίνων ξηρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνέβαλε πῦρ (1). Ἰδοὺ τὸ πρῶτον πείραμα πυροτεχνικῆς τηλεμαχίας, οὐτινος ἢ ἱστορία ποιεῖται μνείαν. Ἐκτοτε πολλάκις οἱ ἄνθρωποι προσέφευγον εἰς τοιαύτας πυροτεχνίας· ἀλλὰ πολὺς ἀναμφιβόλως παρῆλθεν ἔτι χρόνος, ἵνα μάθωσι τὴν κατασκευὴν ἀληθινῶν ἐμπρηστικῶν ἐναυσμάτων, ἢ δ' ἀρχαίωτες οὐδὲ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν ὑπόμνημα, ὅπως εὐρωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θετικὰς πληροφορίας.

Ὡς βέβαιον δυνάμεθα σήμερον νὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἡ κυρίως πυροτεχνία ἔλαβεν ἀρχὴν ἐν Ἀνατολῇ. Πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων οἱ Σῆναι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Μογγόλοι, οἱ Πέρσαι ἐγίνωσκον τὴν σύνθεσιν διαφόρων εὐφλέκτων μιγμάτων, μεταχειρίζομενοι εἰς τὰς πολιορκίας, ναυμαχίας καὶ εἰς τὰς δημοσίας πανηγύρεις. Τὰ μίγματα ταῦτα κατασκευάζοντο ἀπὸ ὕλης ἐχοῦσας τὴν ιδιότητα νὰ προσκαλλῶνται ἰσχυρῶς πρὸς τὰ σώματα, ἐφ' ὧν ἐφηρμόζοντο, νὰ ἐξακολουθῶσι ἀνάπτουσαι ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ δυσκόλως νὰ σβύνωνται ὑπὸ τοῦ βρυστοῦ τούτου. Ἐσχηματίζοντο δὲ ἀπὸ ἔλαια, πισσάσφαλλον καὶ ἄλλας λιπαράς ἢ ρητινώδεις οὐσίας, ὧν ἡ θερμότης τοῦ κλίματος ἀνεξέριπιζε τὴν ἐνέργειαν, ἢ δὲ χεῖσις των ἦν διαδομένη καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν πολὺν χρόνον πρὶν γνωρισθῶσιν ἐν τῇ Δύσει.

Πρῶτοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν, οἱ τοιοῦτον τι μίγμα μεταχειρισθέντες ἐγένοντο οἱ Γραικοὶ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα γραικικὸν πῦρ. Αὐτοὶ οὗτοι ἐκάλουν αὐτὸ ἐσκευασμένον πῦρ. Καλλίνικος τις, ἀρχιτέκτων σύριος ἐκόμισεν αὐτοῖς τοῦτο, ἀποδοὺς ἑαυτῷ τὴν ἐφεύρεσιν. Ὁ Καλλί-

νικος οὗτος εἶχεν ἀκολουθήσει τὸν καλίφην Μουριζά εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκεῖσε τότε βασιλεύοντος Κωνσταντίνου Δ'. τοῦ ἐπικαλουμένου Πωγωνάτου· αὐτομολήσας δὲ, καὶ τῷ αὐτοκράτορι προσελθὼν, ὑπέσχετο αὐτῷ μυστικὸν δι' οὗ ὁ στόλος αὐτοῦ ἔσεται ἀήττητος, ἀπέρητος δὲ ἡ πρωθυεῦσα. Ὁ Κωνσταντίνος ἀπεδέχθη ἐνθουσιωδῶς προσφορὰν ἐπωφελεστάτην, ἣν μετεχειρίσθη ἐπιτυχῶς ἐπὶ πενταετίας, ἵνα ἀποκρούσῃ τὰς ἐπαλλήλους προσβολὰς τῶν Μουσουλμάνων. Διεκήρυξε Ἐθνικὸν Μυστήριον τὴν τοῦ γραικικοῦ πυρὸς κατασκευὴν, ἐμπιστεύσας αὐτὴν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Καλλίνικον καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, συγχρόνως δὲ ὅτι τῶν βραυτέρων ποιῶν ἐμελλε νὰ τύχῃ ὀσπισθήποτε θὰ ἐτόλμα νὰ διακονοποιήσῃ τὸ μυστήριον ἢ ἤθελε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν κατανόησιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν πρώτην σταυροφορίαν οἱ χριστιανοὶ πρίγγιπες ἐξήτησαντο παρὰ τοῦ Ἀλεξίου Δ' τοῦ Κομνηνοῦ, ἵνα πολεμήσωσι τοὺς ἀπίστους, τὴν ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν τοῦ τεχνικοῦ αὐτοῦ πυρὸς· ἀλλ' ὁ Ἀλέξιος ἐπεφυλάχθη λίαν νὰ διακονῶσιν αὐτοῖς μέθοδον, ἣν ἐθέσκει ὡς τὸ παλλάδιον τῆς αὐτοκρατορίας του· τὸ μόνον δὲ, ὅπερ ἠδυνήθησαν ν' ἀπολαύσωσι παρ' αὐτοῦ οἱ σταυροφόροι συνίστατο, εἰς τινα πλοῖα, δανεισθέντα αὐτοῖς καὶ πληρωθέντα ἀποκληρωτικῶς ἀπὸ ναύτας καὶ πυροτέχνας Ἑλλήνας, ἐφοδιασμένους μετὰ τῆς ἐμπρηστικῆς συνθέσεως.

Παρὰ τὰς προφυλάξεις ταύτας τὸ μυστικὸν δὲν ἐβράδυνε ν' ἀνακαλυφθῇ, εἴτε ἐνεκα προδοσίας, εἴτε κατὰ συνέπειαν τῶν μετὰ τὰς σταυροφορίας συναφθέντων ὡς ἐξ ἀνάγκης μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ τῶν Ἀράβων σχέσεων. Οὗτοι τρώντι, ἐγίνωσκον τὸ γραικικὸν πῦρ κάλλιον τῶν Ἑλλήνων· ἔλαβον αὐτὸ πιθανῶς ἐκ τῶν Ἰνδῶν καὶ Σινῶν, μεθ' ὧν συνῆλθον εἰς ἐπιμιξίαν ἀπὸ τὸν 1ον αἰῶνα τῆς ἀ' γείρας, (= 7ον μ. χ.) καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὸ οὐχὶ μόνον εἰς τὰς πολιορκίας καὶ ναυμαχίας καθὼς ἐποίουν οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἔτι καὶ εἰς τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας, ὡς ἐν βραχεὶ θὰ ἴδωμεν. Παρ' αὐτοῖς ἡ κατασκευὴ τῶν εὐφλέκτων μιγμάτων ἡ-

(1) Παλ. Διὰθ. Β:δλ. τῶν Κριτῶν κερ. 15 ἐδ. 4 καὶ 5.

τον εἰς τὴν ἐθνικὴν κυριότητα· πολλοὶ πιστοὶ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ λίαν σαφῶς περὶ αὐτοῦ ἀποφαίνονται εἰς συγγράμματα, τῶν ὁποίων τινὰ ἐσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας· ἐκ τούτου δὲ τεκμαιρόμεθα ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐγνώσθη ὄχι μόνον τὸ γραικικὸν πῦρ ἐν τῇ Δύσει, ἀλλ' ἔτι καὶ αὐτὴ ἡ πυρίτις.

II

Σύνθεσις καὶ μεταχειρίσις τῶν εὐφλέκτων μιγμάτων παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ἀραβί. — Παρακμὴ τοῦ γραικικοῦ πυρὸς. — προλήψεις καὶ μῦθοι οἷς τινες συνεπαράγετο.

Οἱ Κύριοι Raquaud καὶ Tavé (1) εὑρον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Leyde παλαιότατον ἀραβικὸν χειρόγραφον, ἐνθα περιγράφονται ἡ σύνθεσις τοῦ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καίοντος πυρὸς, καὶ ὁ τρόπος τοῦ πλῆττειν τὸν ἐχθρὸν διὰ συρίγγων. Ἀλλὰ τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ ἐπὶ τοῦ ὕδατος καίον οὐκ ἦν ἄλλο τι ἢ μίγμα στενὸν πίσσης, ρητινῆς, ἐλαίου νάειδας κεκαθαρισμένης καὶ θείου. Ὅτε μὲν μετεχειρίζοντο αὐτὸ ἐν εἴδει ἐμπρηστηρίων, τὰ ὅποια τὰ κύματα καὶ ὁ ἀνεμος ἐδίωκαν κατὰ τῶν πλοίων· ἐπεὶ δὲ ἐσφενδόνιζον αὐτὸ διὰ βαλλιστρῶν καὶ τοιοῦτων μηχανῶν, ἢ μάλλον ἐπετήδευον ἐπὶ τοῦ θώρακος τῶν πλοίων σωλήνας· ἐξ ὧν μετὰ σφοδρότητος ἐδίωκετο ὑπὸ τῆς πίεσεως ἐμβόλου. Ἡ ἐξ αἵλουτου μεταθέσις τοῦ ἀέρος εἰς τὰ τεχνάσματα ταῦτα, παραπλήσια τῇ τῆ λεβο λιεστρία ὑπὸ τῶν παιδῶν καλουμένη παιδιᾷ, παρήγαγε τινα βροντώδη ἐκρηξίν· ὑπ' οὗ ἀναμφιβόλως ὑπεκινήθη ὁ αὐτοκρατωρ Σέην ὁ Φιλόσοφος νὰ εἴπῃ εἰς τὸ περὶ τακτικῆς. «Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ ἐν σύριγγι ἐσκευασμένα ταῦτα πυρά, ὧν ἐκρήγνυνται μετὰ βροντώδους κρότου καὶ φλέγοντος καπνοῦ, πυροπολοῦντος τὰ πλοῖα καθ' ὧν ἐπιστέλλονται». Πρὸς τοῦτοις πολλάκις ἐνέκλειον τὸ μίγμα ἐντὸς ἀγγείων ἢ βαυκαλίων, ὧν τὸ στόμιον ἦν

ἐφοδιασμένον, με ἀνημμένην θρυαλλίδα, ἥρκει δὲ μόνον νὰ ριφθῶσι ταῦτα ἐξ ὕψους τινὸς ὅπως συντριβόμενα τὸ πῦρ διαδώσωσι, καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰ πλοῖα ἢ εἰς τὰς τάξεις τῶν πολεμίων διασπείρωσι. Τέλος οἱ στρατιῶται ἔφερον κεκρυμμένα ὑπὸ τῶν ἀσπίδων αὐτῶν χειροσίφωνα μεστὰ τοῦ τεχνικοῦ πυρὸς, εὐστόχως ἐπιρρίπτοντες κατὰ πρόσωπον τῶν ἀντιπάλων των. Ἡ ἐφεύρεσις τῶν χειροσιφῶνων ἀποδίδεται τῷ αὐτοκράτορι Λέοντι τῷ Φιλοσόφῳ.

Οἱ Κύριοι Raynard καὶ Tavé ἀναφέρουσιν ὡσαύτως συγγραφέα τινὰ Μάρκον Γραικὸν τοῦνομα, οὗ τὸ ἐπιγεγραμμένον χειρόγραφον: *Liben ignium ad combusendum nostes tam in masi quam in tossa* ἐτυπώθη ἐν Παρισίοις ἐν ἔτει 1804. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἴσως ἀπίκρυφον, ἀπολαύει τις γραικικοῦ πυρὸς λαμβάνων διὰ σταθμίσεως ἐν μέρος ἀμμωνιακοῦ ἄλατος ἐν μέρος σανδαράκης καὶ τέσσαρα μέρη πίσσης, τὸ ὅλον θερμαίνει κατ' ὀλίγον ἐντὸς δοχείου κεκλεισμένου. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταχειρίσιν τοῦ κράματος τούτου, ἀνάγκη, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφέα, νὰ ἐμβληθῇ ἐν ἀσκήῳ προσπεπασσαλευμένῳ ἐπὶ τῆς αἰχμῆς ὀβελοῦ νάφθα δεδεμένου καὶ ἐρειδομένου καθέτως ἐπὶ σανίδος ἐπίσης εἰλεμμένης τῇ αὐτῇ οὐσίᾳ· τὸ πῦρ ἐμβάλλεται εἰς τὸ κατασκευάσμα, ἐκ τῆς παραλίας ἐκτοξεύεται ἐντὸς τῆς θαλάσσης, «... καὶ, λέγει ὁ Μάρκος, τὸ κατασκευάσμα ὀχούμενον ἐπὶ τῶν ὑδάτων, διαδίδει τὸ πῦρ εἰς ὅ,τι οὖν τὸ προστυχόν.» Ἀλλὰ δεόν νὰ ὑπῆρχε τὸ τοιοῦτον, ἔτι δὲ οὐκ ἀλόγως ἤθελε τις ὑποθέσει ὅτι οἱ καθ' ἦν τὸ τοιοῦτον ὄργανον διηλυθῆναι, λίαν εὐχερῶς ἠδύναντο νὰ τὸ ὑπεκφύγωσι.

(ἔπειτα συνέχεια).

(1) Συγγραφεὶς ἀξιοσημειώτου συγγράμματος περὶ τῶν πολεμικῶν πυρῶν καὶ τοῦ γραικικοῦ πυρὸς.

ΕΡΩΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟΥ.

('Ιδε Φυλ. II'. συνέχεια και τέλος).

Δ'.

» — Κατ' αρχάς ἐπορεύθη εἰς νεάνιδα λεπτήν, εὐγενῆ, ὠχράν, καὶ κάτοικον προαστίου τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ. Εἶχε δύο ἑκατομύρια προίκαι, καὶ ὠνειροπόλει ν' ἀγαπήσῃ τις τὸ ἄτομόν της μόνον. Προσπάθεια τολμηρά! — Τὸ πᾶν μετεχειρίσθη. Ποσῶς δὲν ἐπετύχωμεν. Μὲ παρήτηρε τῶν φροντιδῶν γρηναῖος δούξ, ἀληθὴς ἀρχιστράτηγος τοῦ ἔρωτος τοῦ 'Ρανσιώ, στρεβλωμέναις εἰς τὰς παιδιάδας τῆς 'Αφροδίτης, νυμφευθεὶς ὠραίαν ἐρωμένην, ἥ τις ἦτο πιστή, ὡς μ' εἶπον.

» — Καὶ εὐρέθητε εἰς τὸ πεζοδρόμιον! — Λέγετε τώρα τὸ δεύτερον κεφάλαιον.

» — Γέρων τις μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσω. Εἶχε καρδίαν εἰκοσαετοῦς ὑπὸ περικάλυμμα ἵπποποτάμου ἐκ τῆς ἡλικίας.

» 'Ελάτρευε τὴν ἀνεψιάν του καὶ ἤθελε ν' ἀνταγαπηθῇ.

» — 'Αλλοίμονον! ὕπολογαγὸς τῶν οὐσάρων μετέτρεψε τὸ ὄνειρόν του. Ὁ πτωχὸς γέρον ἀπέθανε ἐκ πάθους ἀνιάτου. Τὸν ἔκλαυσα, διότι ἦτο εἰλικρινὴς. Κρίμα ὅτι δὲν ἦτο καὶ ἡ κόρη του!

» — Οὐδεμίαν τύχη. — Καὶ ἔπειτα;

» — 'Ἦθοποιὸς μὲ προσεκάλεσε νὰ ἔλθω εἰς βοήθειάν της. Περικυκλωμένη ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν γανδύνων, ὑπὸ μελανοενδεδυμένων Πακτωλῶν, περιπαθὼν ὑποκριτῶν, ὑψηλοτάτων προικητῶν, τέλος ὑπὸ δύο ἀσήμεων πυροσβεστῶν, μόνον δεσμὸν νὰ ἐκτελέσωσιν ἐζήτουν, ἡ πτωχὴ κόρη ἡγάπα ἀνάληκτον παῖδα κρεσπώλου, γείτονα εἰς τὴν πόλιν. 'Αλλ' ὁ κρεσπώλης παῖς ἐπαίξε τοὺς Ἰωσήφ καὶ τοὺς Ἰππολύτους ἀσθενήσασα, μ' ἀπεδίωξε καὶ αὐτὴ ὡς ἀνωφελεῖ.

» — 'Ἐπειτα, ἀγαπητὴ μάρτυς;

» — 'Ἐπειτα μ' ἐπε-αλέσθη μεγαλοφώνως, εἰς ὠραν Παραξυσμοῦ, λυρικός τις ποιητής.

» — 'Αἰ!

» — Ὁ ἀτυχὴς οὗτος φιλόλογος, ἀγνωστος — ἀλλ' ἄξιος νὰ ᾔναι τοιοῦτος! μ' ἠνάγκασε νὰ τὸν βοηθήσω. Ὑπήκουσα. — Οἶκι ὦδαί! οἶκι μέλη! οἶκοι χοροί! Τὸ πτωχὸν τέκνον ἔβαλε κατὰ νοῦν ν' ἀγαπηθῇ εἰλικρινῶς. 'Αλλὰ παρετήρησε μετ' ὀλίγον ἔντρομος ὅτι ἡ ὁμοιοκαταληξία, τὸ κύριον ἐπίθετον, τὸ λάμπον ῥήμα, καλύπτει, τὸ κοινὸν τοῦτο καταπότιον, εὐρίσκεται εὐκολώτερα εἰς τὴν σιωπὴν τοῦ γραφείου, ἢ εἰς τὰς τρικυμίας τῆς καρδίας, καὶ μετέβαλε γνώμην τοῦ ἀγαπᾶν ἄλλῶς.

» Ἀφῆκε τὴν ἐρωμένην του δι' ἰδέαν τινά, ἀφιερῶν εἰς αὐτὴν στροφὴν τινὰ στίχων, οὕτω καταλήγουσα:

*Τὴν χάριν της ἐμίσησα καὶ τὴν
βαμολοχίαν
Διότι κ' αὐτὴ ἤθελε, νὰ φθεῖρη
τὴν εἰρήνην...*

» — 'Αλλοίμονον! δυστυχὴς ἀληθὴς Ἔρωσι, πόσους δρόμους! Καὶ ποῦ ὑπῆγατε, καταβαίνοντες τοῦ Ἑλικῶνος;

» — Εἰς τινὰ ἀξιωματικὸν τοῦ ἵππου. — 'Αλλὰ δὲν διέμεινα ἐπὶ πολὺν χρόνον παρ' αὐτῶ. — Ἐπιδειξίς, ἔφοδος, ἐπιβάκτριον σάλπισμα, πτεριστῆρες σιτισταί, καφέδες, ἵππος, σιγάρα, πύντσια, εἰς κλπασμὸν! εἰς κλπασμὸν! Ἴδου αἱ εὐάρεστοι περιπέτειαι τῆς ζωῆς μου εἰς τὸ τάγμα, ἐντὸς τριῶν ἐπομένων ἡμερῶν.

» Ἀφῆκε τὴν ὕλην τὴν πρῶτην τῆς τετάρτης ἡμέρας μετὰ τὸ πρόγευμα μετὰξὺ τοῦ μαζαρίνου καὶ τῆς μονῆς.

Ε'.

» — Ὅποσα ποτά! Τέλος ἐγένεσθε τραππιστῆς τελευταῖον;

» — Ὅχι. Ἐδοκίμασα ἀνθρώπους στεφανωμένους.

» — Διὰ νὰ κάμωσιν ἀφροσύνας;

» — Ναί. Ὁ γρήγορα εἰς Τρουβίλλην, πρὸ τῆς θαλάσσης τοῦ κόσμου, ἡ ἐπιείκεια αὐτῆ τῶν Παρισίων, μεγάλη κυρία μὲ ὠδήγησε πρῶτην τινά. ἐν ᾧ ὁ σύζυγος αὐτῆς ἐτοκογλύφει εἰς δάσος, οὐ μακρὰν τοῦ τῶν κωμειδῶν θεάτρου.

» Αἰ λύπαι της δὲν ὑπῆρξαν ποσῶς

πικραί. Ἡ κυρία ὑπέφραεν εὐγενῶς τὸ βάρος τῆς ἀπουσίας.

» Νεανίας, γνωστότατος εἰς τὸν κόσμον, ἔλαβε μετ' ὀλίγον τὴν εὐνοίαν νὰ τῇ χρῆσιμεύσῃ ὡς συνωδός.

» Ὀμίλησαν ἐπὶ τῆς πλατείας, καὶ τὸ πᾶν ἐλέχθη. Ὁ φίλτατος σύζυγος ἀπῆθε διὰ τὸ Βισσὺ, κ' ἐγὼ ἐπανελάθον τὸν σιδηρόδρομον.

» — Σὰς λυπούμαι, ὠραῖέ μου Βέρτ-Βέρτ.

» — Μὴ με λυπῆσθε. Ἐξεπλήρωσα μίαν παραγγελίαν, ἐξηκολούτησεν ὁ ἀληθὴς ἔρωσι, τὴν ὁποίαν παρέλαθον ὑβρανόθεν. Ἔχω ἐν σχέδιον. — Ὡς ὁ καλὸς ἱατρός, τρέχω παρευθὺς, ἀμα μὲ προσκαλῶσι. Ψηλαφῶ τὸν σφιγμὸν, ὠτοσκοπῶ, γράφω τὴν συνταγὴν μου, καὶ ὅστις δὲν θέλει, ἀς μὴ τὴν ἀκολουθήσῃ. Ὅταν δυναμῶν ν' ἀνακουφίσω καρδίαν τινά, ὑπερχαίρω. Τοῦτο σπανίως μοὶ συμβαίνει. Ἄλλ' ὁ χρόνος ἰδικός μου. Οὐδέποτε ἀπελπίζομαι. Οὕτως, αὐριον πηγαίω εἰς Ἀμερικὴν, εἰς Ματαμορός, προτοῦ νὰ ὑπάγω εἰς Ἰσπανίαν.

» — Διὰ τί εἰς Ματαμορός;

» — Διότι τ' ὄνομα τοῦτο μοὶ ἀρέσκει. Ὁ ἀληθὴς ἔρωσι δὲν ἔχει νὰ δώσῃ ἄλλον λόγον. Ἐὰν εἶχε, δὲν θὰ ἦτο πλέον ἔρωσι.

» — Τοῦτο εἶναι ὀρθόν!

Α

II

ΦΑΝΤΑΣΙΩΔΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

(Συνέχεια ἴδε Φυλ. IB'.)

Ἡ ἀξιόλογος αὐτὴ μωρολογία ἠκούσθη παρ' ὅλου τοῦ ὄμιλου μετὰ μεγάλης προσοχῆς, καὶ σὰς ἀφήνω νὰ σεφθῆτε πόσοι καγχασμοὶ μόλις καὶ ἀνεπιτηδείως κατεπίνησαν. « Ἄ! εἶπε θλίβε ὡς ὁ βασιλεὺς ἐξερχόμενος καὶ ἀνυψῶν τὰς ὤμους, βλέπω καλῶς ὅτι ὅταν ἔχη τις γυναῖκα παράφρονα, δὲν δύναται νὰ μὴ ᾔναι καὶ αὐτὸς μωρός. »

(ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.)

Ἡ μάγισσα Διακρέτη, τῆς ὁποίας τὸ γένος καὶ τ' ὄνομα ἀντετάσσετο ἐνίοτε ἀξίως πῶς εἰς τὸν χαρακτήρα της, εὗρε τὴν ἐριδα ταύτην τῶσον εὐφρόσυνον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ διασκεδάξῃ ἐκ ταύτης μέγχοι τέλους. Εἶπε δημοσίᾳ εἰς τὸν βασιλέα ὅτι εἶχεν ἐξετάσει τοὺς κομήτας, οἵτινες προῖτανται ἐπὶ τῆς γεννήσεως τῶν βασιλοπαίδων, καὶ ὅτι ἤλυνετο νὰ τῷ ἐγγυηθῇ ὅτι τὸ μέλλον νὰ γεννηθῇ βρέφος, ἤθελεν εἶναι ἄρρεν. Ἄλλὰ κρυφίως αὐτὴ ἐβεβαίωσε τὴν βασιλισσαν ὅτι θὰ γεννηθῇ θυγατέρα.

Ἡ προειδοποίησις αὐτῆ αἴφνης κατέστησε τὴν φαντασιώδη τοσοῦτον ἐμφορῶνα, ὅσον μέχρι τοῦδε ὑπῆρξεν ἰδιότροπος. Μετὰ πραότητος καὶ μετ' ἀτελευτήτου εὐαρεσκείας, ἔλαβεν ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα, ὅπως καταλύσῃ τὸν βασιλέα καὶ ἀπάσσαν τὴν αὐλήν. Ἐσπευσε καὶ παρήγγειλε νὰ κατασκευάσωσιν ἱματιοθήκην ὠραιοτάτην, προσποιουμένη ὅτι ἤθελε καταστήσει αὐτὴν τοσοῦτον κατάλληλον δι' ἄρρεν παιδίον, ὥστε νὰ ἐγίνετο γελῶσα διὰ κοράσιον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐχρησιάσθη ν' ἀλλάξῃ πολλὰς γνώμας, ἀλλὰ τοῦτο οὐδεμίαν προὔξεναι αὐτῇ δαπάνην. Προητοίμασε ὠραῖον περιδέριον παρασήμου λαμπρότατον ἐκ πολυτίμων λίθων, καὶ ἠθέλησεν ἵνα ἀμέσως ὁ βασιλεὺς ἐκ προκαταβολῆς διορίσῃ τὸν παιδαγωγὸν καὶ τὸν διδάσκαλον τοῦ βασιλοπαίδος.

Ἄμα ἐβεβαίωθη ὅτι θὰ γεννηθῇ θυγατέρα, δὲν ὠμίλει, εἰμὴ περὶ τοῦ υἱοῦ της, καὶ οὐδεμίαν ἐφύλαξε τῶν προφυλακτικῶν περιστάσεων, τὰς ὁποίας ὄφειλε νὰ λάβῃ. Ἐξεαρδίετο γελῶσα, φανταζομένη τὸ κατάπληκτον καὶ ἀνόητον σχῆμα, ὅπερ ἐμελλον νὰ ἔχωσιν οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ ἄρχοντες, ὅσοι ὤφειλαν νὰ ἐπικοσμήσωσι τὸν τοκετὸν της διὰ τῆς παρουσίας των. « Μοὶ φαίνεται », ἔλεγε πρὸς τὴν μάγισσαν, ὅτι προῖτανται νὰ φορῇ μεγάλα δῖπτρα, ἵνα ἐξετάσῃ τὸ γένος τοῦ παιδίου, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν Ἰψηλὴν Μεγαλειότητα νὰ λέγῃ: « Ἐπίστευον . . . ἡ μάγισσα ἐν τούτοις εἶχεν εἶπει, δὲν πταίω ἐγὼ » ἀλλὰ τοιαῦτα ἀποφθέγματα τοσοῦτον εὐφῶς, συλλεγέντα ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς αὐλῆς, ταχέως θὰ

μεταδιδοσθῶσι μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῶν Ἰνδιῶν.

Ἐφ'αυτῷ αὐτῇ μετὰ κακοτρόπου εὐχαριστήσεως τὴν ἀτάξιν καὶ τὴν συγχυσιν, ἣν τὸ θαυμάσιον τοῦτο συμβῆν ἔμελλε νὰ ρίψῃ εἰς ἄλλην τὴν συνέλευσιν. Ἐφ'αυτῷ ἐκ προκαταβολῆς καὶ φιλονεϊκίας, τὴν ταρχὴν πασῶν τῶν δεσποινῶν τῶν ἀνακτόρων, ἵνα ζητήσωσιν, ἐπιδιορθώσωσι, συνδιαλλάξωσι κατὰ τὴν ἀπρόβλεπτον ταύτην στιγμήν τὰ δικαιοματά τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀξιωματιῶν καὶ ἄψαξαν τὴν αὐτὴν εἰς κίνησιν δι' ἐν βρέφος.

Τότε ἐπενόησε τὴν κοσμίαν καὶ εὐφυῆ σκέψιν, τοῦ νὰ διατάξῃ δημογραφίαν εἰς τοὺς δικαστικούς ἀρχοντας ὑπὲρ τοῦ νεογεννηθέντος βασιλοπαιδῶς. Ὁ Φοῖνιξ ἠθέλησε νὰ τῷ παραστήσῃ ὅτι τοιοῦτο τρόπον ἐξηκριβώθη ἡ δικαστικὴ τάξις καὶ ὅτι ὑπέφερε παράδοξον κωμωδίαν εἰς ἄλλην τὴν τελευταίαν τῆς αὐγῆς, ἐν νετέθεινον ἐν μεγάλῃ πομπῇ ἵνα ἐπιδειξῶσι τοιαύτην παράταξιν εἰς μικρὸν νέπιον πρὶν νὰ δυνηθῇ νὰ τὴν νοήσῃ ἢ νὰ ἐμιλήσῃ.

Αἶ! τὸσον καλλίτερα! ἐπανελάβε ζωῆς ἢ βασιλίσσα, τὸσον καλλίτερα διὰ τὸν υἱόν σου! δὲν ἠθέληεν εἶναι εὐτυχέστερον δι' αὐτόν, ὥστε ὅλαι αὐταὶ αἰ ἀνοήσιαι, τὰς ὁποίας ἔχουσι νὰ τῷ εἰπωσιν, νὰ ἐξαντληθῶσι πρὶν αὐτὸς τὰς νοήσῃ καὶ τὰς ὁποίας ὑμεῖς ἠθέλατε δικτηρήσει δι' αὐτόν ὅταν ἠθελε αὐξήνῃ, λόγους δυναμένους νὰ τὸν τρελάνωσι; Μὰ τὸν Θεόν, ἀφῆσκατέ τους νὰ φηγορεύσωσιν ὅπως θέλωσιν, ἐν ᾧ τῶρα ἤμεθα βέβαιαι ὅτι τοιαῦτα πράγματα, δὲν ἐκτελοῦνται τὸσον φθινά» ἐχρημάθη νὰ πράξωσι τοῦτο καὶ διὰ φητῆς μάλιστα διαταγῆς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος οἱ πρόεδροι τῆς γερουσίας καὶ τῶν ἀκαδημιῶν ἤρχισαν νὰ συνθέτωσι, νὰ σπουδάζωσι, νὰ σχηματῶσι, νὰ φυλλολογῶσι καὶ νὰ ἐξετάζωσι τὸν Βομορίον καὶ τὸν Δημοσθένην των, ὅπως μάλωσι νὰ ἐμιλῶσιν εἰς ἔμβρονον.

Τέλος ἡ κρίσιμος στιγμή ἐφθασεν. Ἡ βασιλίσσα ἠσθάνθη τοὺς πρώτους πόνους μετὰ παραφορὰν χαρᾶς, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται τις νὰ φαντασθῇ εἰς τοιαύτην περίστασιν. Παρεπονείτο αὐτῇ τοσοῦτον

εὐχαρίστως ὥστε ἠθέλε τις πιστεύσει ὅτι ἡ μεγίστη αὐτῇ τέρψις ἦτο ὁ τοκετός.

Παρευθὺς ἐγένετο καθ' ὅλον τὸ ἀνάκτορον φρόνους θόρυβος. Οἱ μὲν ἔτριγον ζητοῦντες τὸν βασιλέα, ἄλλοι τοὺς πρίγκιπας, ἄλλοι τοὺς ὑπουργοὺς καὶ ἄλλοι τοὺς γερουσιαστές, οἱ δὲ περισσότεροι μόνον διὰ νὰ ὑπάρξωσι, καὶ κυλιόντες τὸν πῖθον των, ὡς ὁ Διογένης, εἶχον ὡς μόνον ἔργον των, τὸ νὰ δεικνύωσιν ὅτι εἶχον ἐργασίαν τινα. Κατασπύδοντες δὲ νὰ συνάθροισαι τοσοῦτους ἀνθρώπους ἀναγκάστους, τὸ τελευταῖον πρόσωπον, ἔπερ ἐνεθυμήθησαν, ἦτο ὁ μαιευτὴρ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς ταρχῆς του, ἦτο ἐξω φρονῶν, ζητήσας κατὰ λάθος μαιάν, προδύξεντα δι' αὐτῆς τῆς ἀπροσεξίας εἰς τὰς κυρίας τῶν ἀνακτόρων γέλωτας ἀμέτρους, εἴτινας, ὡς καὶ ἡ καλὴ τῆς βασιλείας διαθήσις, ἐπήνεγκον τὸν τοκετὸν φαιδρότερον ὅλων ἐλείων, περὶ ὧν ἤκουσε τις ποτε νὰ λέγωσιν.

Ἄν καὶ ἡ φαντασιώδης ἐφύλαξεν ὅσον ἠδύνατο τὸ ἀπόρρητον τῆς μαγίσσης, τοῦτο διεγνώσθη ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῆς οἰκίας αὐτῆς, καὶ αὐταὶ τὴν ἐφύλαξεν τοσοῦτον ἐπιμελῶς ἐπίσης, ὥστε παρήλθον πλέον τῶν τριῶν ἡμερῶν, μέχρι οὗ ἡ σήμη διαδοθῇ καθ' ἄψαξαν τὴν πόλιν, εἰς τρόπον ὥστε πρὸ πολλοῦ χρόνου μόνον ὁ βασιλεὺς δὲν ἐγίνωσκε περὶ τοῦτου. Ἐλαστός ἦτο προσεκτικὸς διὰ τὴν πρετοιμαζομένην σκηπὴν, ἐπαιδῆ δὲ τὰ κοινὰ συμφέρον περὶνεῖ ὅλους τοὺς περιέργους νὰ διασκεδάζωσιν, ἐμπαίζοντες τὴν βασιλικὴν οἰογένειαν, ἐπροθυμοποιούντο ἀσμένως νὰ κατασκευάσωσι τὴν ἀμηχανίαν τῶν βασιλέων, καὶ νὰ ἰδῶσι πῶς διὰ δύο ἀντιπραγματιῶν ὑποσχέσεων ἡ μαγίσσα ἠδύνατο ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἀμηχανίας τῆς καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν σήμην τῆς.

Ὅθεν, κύριέ μου, λέγει ὁ Ζαλαμίρ εἰς τὸν Δρουΐδην, διακοπτόμενος, ὁμολόγησον ὅτι παρ' ἐμοὶ κεῖται νὰ σοὶ ἀφαιρέσω τὴν ὑπομνήν σου εἰς τοὺς κανόνας διότι καλλίστερα αἰσθάνεσαι ὅτι ἐφθασεν ἡ στιγμή τῶν παρεκβάσεων τῶν εἰκότων καὶ τῆς πληθῆος ἐκείνης τῶν ὥραιων πραγμάτων, τὰ ὅποια πᾶς συγγραφεὺς πνευματώδης δὲν παύει ποτὲ μεταχαι-

ριζόμενος καταλλήλως εἰς τὸ ἀξυλογώτερον πρὸς διασκεδᾶσιν τῶν ἀναγνωστῶν του μέρος. — Πῶς! εἰς τὸν Θεόν σου, εἶπεν ὁ Δρουΐδης, φαντάζεσαι ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ἀρκούντως μικροί, ἐν' ἀναγινώσκωσιν ὅλην αὐτὴν τὴν εὐφυΐαν; Μάθε ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι πάντοτε κατὰ νοῦν νὰ τὸ ἐγκαταλείπωσι καὶ ὅτι εἰς τὸ πείσμα τοῦ συγγραφέως, καλύπτουσι ὅλην αὐτὴν τὴν ἐπίδειξίν του, μὲ τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου. Καὶ σύ, ὅστις ζητεῖς ἐνταῦθα νὰ φανῆς κριτικὸς νομίζεις ὅτι αἱ λέξεις ἀξίζουσι περισσότερον τῆς εὐφυΐας τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν κατηγορίας μικροτικότητος ἀρκεῖ νὰ εἰπῆς ὅτι παρὰ σοὶ μόνον κεῖται νὰ τὴν ἐκπληρώσῃς; Ἀληθῶς δὲν ἐχρημάζετο ἑτερόν τι εἰμὴ νὰ ἐκφέρῃς τοιαύτην γνώμην διὰ νὰ τὸ ἀποδείξῃς, κ' εὐτυχῶς ἐγὼ δὲν ἔχω τὸ μέσον τοῦ νὰ στρέψω τὰ φύλλα.

— Περὶ τὸν ἠθῆναι, τῷ εἶπε σιγῆλως, Ζαλαμίρ, ἄλλοι θέλουσι τὸ γνωρίζει ἀντὶ σοῦ, ἐν ποτε πράξῃ τις τοῦτο. Ἐν τούτοις ἐθεώρησα ὅτι πάντες οἱ αὐλικοὶ συνῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον τῆς βασιλίσσης. Ὅτι τώρα εἶναι ἡ ὀρασιότερα περίστασις, καθ' ἣν θὰ δυνηθῶ ποτε νὰ σοὶ παραστήσω τόσα ἐνδοξα πρωτότυπα, ἢ μόνη ἴσως καταλλήλως νὰ γνωρίσῃς ταῦτα. — Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ εἰσακουσῇ! ἐπανελάβε ἀστείως ὁ Δρουΐδης, θέλω νὰ γνωρίσῃς καλλίστερα ἐκ τῶν πράξεων των, ἀνάδειξον λοιπὸν ταῦτα ἐνεργητικῶς, ἐάν ἡ ἱστορία σου εἴῃ ἀνάγκη αὐτῶν, καὶ οὐδὲν λέγε' ἐάν γναι ἀνοφελῆ, δὲν θέλω ἄλλας εἰκόνας, εἰμὴ τὰ γεγονότα. — Ἐπειδὴ οὐδὲν μέσον ὑπάρχει, εἶπεν ὁ Ζαλαμίρ, νὰ ποιήσω τὴν διήγησίν μου δι' ὀλίγης μεταφυσικῆς, μέλλω ὅπως ἀφρόνως ν' ἀναλάβω τὴν σειράν. Ἀλλὰ νὰ διηγῆταί τις, μόνον διὰ νὰ διηγῆται, εἶναι ἀνία. . . . Δὲν ἠξέουρες πῶς ὀραία πράγματα μέλλεις νὰ γάρῃς. Βοηθῶσόν με, σὲ παρακαλῶ, νὰ εὐρω τὴν σειράν τοῦ λόγου μου, διότι ἡ οὐσία τὸσον μὲ παρασύρει, ὥστ' ἐλπισμόνησα ποῦ ἀφῆκα τὴν διήγησίν μου.

— Τὴν ἀφῆκες εἰς ἐκείνην τὴν βασιλίσσαν, εἶπεν ὁ Δρουΐδης, τὴν ὁποίαν τὸσον δυσκολεύεσαι νὰ κάμῃς νὰ γεν-

νήσῃ καὶ μετὰ τῆς ὁποίας μὲ κρατεῖς πρὸ μιᾶς ὥρας εἰς ἀσχολίαν. — Ὡ! ἐπανελάβε ὁ Ζαλαμίρ, νομίζετε ὅτι τὰ τέκνα τῶν βασιλέων γεννῶνται ὡς ὠά ὀρνίθων; θὰ ἰδῆτε ἐάν δὲν ἀξίζῃ τὸν κόπον νὰ λαλῶμεν πολλὰ περὶ τούτου. Ἡ βασιλίσσα λοιπὸν μετὰ πολλὰς κραυγὰς καὶ πολλοὺς γέλωτας, ἐξήγαγεν ἐπὶ τέλους τοὺς περιέργους ἀπὸ τοῦ κάπου, καὶ τὴν μαγίσσαν ἀπὸ τῆς βραδυσουργίας, τεκοῦσα κόρην καὶ υἱόν, ὀρασιότερα τῆς σαλήνης καὶ τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ ὅποια τοσοῦτον ὀρασιάζον, ὥστ' ἐδυσκολεύετό τις νὰ τὰ διακρίνῃ, δι' ὅ, ὅταν ἦσαν νήπια, εὐχαριστοῦντο νὰ τὰ ἐνδύωσιν ὁμοιομόρφως. Διὰ ταύτην τὴν τόσον ποθητὴν στιγμήν, ὁ βασιλεὺς ἐξεργόμενος ἐκ τοῦ μεγαλείου διὰ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν φύσιν, ἔκαμει ἐκτάκτους πράξεις, τὰς ὁποίας εἰς ἄλλους καιροὺς δὲν ἠθέληεν ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν βασιλίσσαν νὰ πράξῃ καὶ ἡ εὐχαρίστησις ὅτι ἀπέκτησε τέκνα, καθίστα καὶ αὐτὸν τοσοῦτον παιδίον, ὥστ' ἔτρεξεν εἰς τὸν ἐξώστην αὐτοῦ, κραυγάζων μεγαλοφῶνως: «Φίλοι μου, χαίρετε πάντες, μοὶ ἐγεννήθη πρὸ μικροῦ υἱός, καὶ εἰς ὑμᾶς πατήρ, καὶ κόρη εἰς τὴν γυναῖκά μου.» Ἡ βασιλίσσα, ἥτις εὐρίσκειται πρῶτον φορὰν τῆς ζωῆς τῆς εἰς τοιαύτην ἐορτήν, δὲν παρετήρησεν ὅλον αὐτὸ τὸ ἔργον, τ' ὅποσον εἶχε πράξῃ, καὶ ἡ μαγίσσα, ἥτις ἐγενώριστο τὸ φαντασιώδες πνεῦμά της εὐχαριστήθη, καθ' ἣ καὶ αὐτὴ ἐπαθῆναι, νὰ τῇ ἀναγγεῖν πρότερον θυγατέρα. Ἡ βασιλίσσα διέταξε νὰ τὴν φέρωσιν εἰς αὐτὴν, καὶ ὅτι κατέπληξε τὰ μέγιστα τοὺς θεατὰς ἦτο, ὅτι αὐτὴ τὴν ἠσπάσθη περιπαθῶς τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ μετ' αἰσθήματος λύπης, καθὼς συμβεβηζομένου μεθ' ὅσον εἶχε μέχρι τούδε. ἔβρον ἤδη ὅτι εὐκρινῶς ἤγαπα τὸν σύζυγόν της, εἶχε συγκινήθῃ ἐκ τῆς ἀνικουχίας καὶ περιπαθείας, ἃς εἶχε παραστήσει εἰς τὰ βλέμματά του, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν παθῶν της, εἶχε ταυτοχρόνως τῇ ἀληθείᾳ διανοηθῇ τεχνάσματα παράδοξα, ἐπὶ τῆς σκληρότητας, ἣν ἐδεικνυεν εἰς τὸ ν' ἀπελπίξῃ τὸσον καλὸν σύζυγον καὶ ὅτε εἴ-

παρκύσασαν τὴν θυγατέρα τις, ἐσυλλογίσθη τὴν λύπην, ἣν ἤθελε προξενήσει εἰς τὸν βασιλέα ἢ στέρησις υἱοῦ. Ἡ Δισκρέτις, ἣς τὸ πνεῦμα τοῦ φύλου της καὶ τὸ δῶρον τῆς μαγείας συνέτεινον εἰς τὸ νὰ κατανοῇ εὐκόλως τὰς καρδίας, ἐνόησε παρευθὺς τί συνέβαιναν εἰς τὴν καρδίαν τῆς βασιλίσσης καὶ μὴ ἔχουσα πλέον λόγον νὰ κρύψῃ τὴν ἀλήθειαν, ἔφερε τὸν νέον πρίγκιπα. Ἡ βασίλισσα, ἐπανειθούσα ἐκ τῆς ἐκπληξέως της, εὔρε τοῦτο τόσον ἀστείον, ὥστ' ἐξεργάη εἰς γέλωτας, ἐπικινδύνους εἰς τὸ κράτος, εἶθα εὐρίσκετο. Ἐλειποψύχως πολλὰκις, καὶ μετὰ δυσκολίας συνῆλθε καὶ ἐὰν ἢ μάλιστα δὲν ἤγγατο διὰ τὴν ζωὴν της, ἢ ζωηρότερα θλίψις ἤθελε διαδεγθῆ τὰς παραφοράς τῆς χαρᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ βασιλέως κ' ἐν τοῖς προσώποις τῶν αὐλικῶν.

(ἔπεται συνέχεια).

ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

ἐπὶ τῶν σκέψεων περὶ Πνευματικῆς ἐνώσεως τῶν ἀπανταχοῦ διασκορμμένων Ἑλλήνων.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε φυλ. II').

Φρονούμεν μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος διὰ λόγους διανοητικῶν ὑποχρεώσεων, διότι εἶναι μικρὰ καὶ ἀσθενής, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, δὲν θά βελήσῃ νὰ δώσῃ χαρακτηρισμὸν ἐπίσημον καὶ περιβλήν με ἐθνικὴν ἐπιχώριον καὶ με βασιλικὴν ἐγκρίσιν τὸν ὄργανισμὸν, προωρισμένον νὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς ξέναις ἐπικρατείαις ἐπὶ ὁμογενῶν εἰς ξέναν γῆν διακρινόντων καὶ ξένης ἐθνικότητος τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν τυγχανόντων, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι δυνατόν νὰ προσκόπη εἰς τοιοῦτος ὄργανισμὸς, εἰς τὸ τὸ πολίτευμα καὶ τοὺς καθεστῶτας νόμους. Οὐδέποτε δὲ θά ἀποφασίσῃ ἡ κυβέρνησις νὰ συστήσῃ ἴδιον παράσημον, παραλείπομεν τὴν σμικρὰν, ἣς τι-

νος τὸν σκοπὸν οὐδ' ὁλως βλέπομεν, ἀφοῦ ὑπάρχουσι παράσημα, καθιερωμένα καὶ ἀπονεμέμενα ἀκωλύτως πρὸς πάντα διὰ πᾶσαν ἀγαθοεργὸν πράξιν.

Ἀποσεύατες τὸ κυριώτερον ἔρισμα, δι' οὗ ὁ ὄργανισμὸς ἐστηρίζετο, ἦτοι τὴν ἐθνικὴν καὶ βασιλικὴν αὐθεντίαν, παραλείπομεν τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, καίτοι πολλὰ τούτου ἀναγνωρίζοντες ὡς ὀρθά, πολλὰ δὲ σφαλικά, μᾶλλον δὲ ἀκατόρθωτα.

Βασιλεὺς καὶ κυβερνήσις δύνανται, δικαιοῦν καὶ ἀφείλουσι νὰ ἐργασθῶσιν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀτόμου, ὑπὸ τὴν ἀφιερωμένην ἐνοσίαν τῶν ἰδρυτῶν, διότι τις δὲν ἀναγνωρίζει ὅποια καὶ πόσον μεγάλα θέλουσι ἀποβῆ τὰ ἀποτελέσματα, ἐὰν βασιλεὺς καὶ κυβερνήσις, διὰ τὸ τῶν πρέσβειων, προξένων καὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διασπῶν Ἑλλήνων, ἐπιζητήσωσιν ἀνδρας φιλοπατρίδας, εἰς οὓς νὰ ἀνατεθῆ τὸ μέγα τῆς πανελληνίου πνευματικῆς ἐνώσεως ἔργον; Τίς δύναται νὰ ἀμφισβῆ, ὅτι αὐτῆ καὶ μόνῃ τῇ μερίμνῃ αὐτῶν, μάλιστα τοῦ βασιλέως, θέλουσι κινηθῆ πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ κατορθώσωσιν, ἂν ὄχι τὴν κοινωνικὴν, τὴν πνευματικὴν ἐνώσιν, καλλιεργούντες καὶ συντηροῦντες τὸ ἐθνικὸν φρόνημα; Τίς δύναται νὰ ἀρνῆθῃ τῷ βασιλεὶ καὶ τῇ κυβερνήσει αὐτοῦ τὸ δικαίωμα νὰ μεριμνήσωσιν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀτόμου; ἀλλ' ἐὰν διὰ λόγους ἀγνώστους ἡμῶν ἢ ἰδιωτικῆς τούτων ἐνέργεια δὲν συμφέρει, τίνας ἔνεκα νὰ μὴ ἀναλάβωσι τὴν πρωτοβουλίαν οἱ διαπρέποντες κατὰ τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ περίφημοι καταστάσαντες μεγάλοι ἐμπορικοὶ οἶκοι; Ἐννοοῦμεν τὸ γόνητρον, ὅπερ ἔχει ἡ βασιλικὴ μερίμνα, ἀλλὰ δὲν μᾶς διαλαμβάνει καὶ ἡ δύναμις, τὴν ὅποιαν ἐξασκεῖ ἡ καλῆ φύμη, ἢ ἐμπιστοσύνη τὴν ὅποιαν ἐνέπνευσαν καὶ ἐμπνέουσιν εἰς τὸν κόσμον, πλείστοι ὅσοι κατὰ τὴν ἀλλοδαπὴν διακρινόμενοι ἐπὶ τιμῇ, ἰκανότητι καὶ πλούτῳ Ἑλλήνες. Ἄς ἀναλάβωσιν οὗτοι τὴν πίστωσιν ἐπιτροπῶν, παντοῦ εἶθα εἶναι κατορθωτόν. ἀνευ θεοῦ καὶ πατάγῃ, ἀλλ' ἐν τῷ δικαίωμάτι τοῦ πατριωτισμοῦ, καὶ ἔστωσαν βέβαιαι, ὅτι βραδέως ἴσως, θέλουσι κατορθώσῃ

τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ φρονήματος, καὶ θέλουσιν, αὐτοὶ οὗτοι δίδοντες τὸ παράδειγμα, συστηματοποιήσῃ γενναίας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους συνδρομᾶς, διαθέτοντες καὶ ἀσφαλιζόντες αὐτάς, μετὰ τὴν αὐτὴν δεξιότητα, δι' ἣς ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐδημιούργησαν ὄνομα καὶ πλοῦτον. Ἀναλαμβάνοντες οὗτοι τὸ δύσκολον μὲν, ἀλλὰ κατορθωτόν, μέγα δὲ τῆς πανελληνίου πνευματικῆς ἐνώσεως καὶ ὕλικῆς τοῦ ἔθνους ὑποστηρίξεως ἔργον οὐδένα ἔχουσι νὰ φοβηθῶσιν, οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ παρεμβάλῃ αὐτοῦ τὸ παρομικρὸν πρόσχημα ὅπερ ὅμως δὲν θέλει εἶσθαι αὐτὸ τούτο ἐὰν γνωσθῆ, ὅτι τοῦ ἔργου πρῶταται βασιλεὺς καὶ κυβερνήσις.

Ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ βουλὴ δύνανται διὰ νόμου νὰ ἐπιβάλλωσι φόρον ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπηκόων Ἑλλήνων ὑπὸ ἐπαγωγῶν τίτλων πρὸς μέρεσιν κλήρου καὶ συντήρησιν σχολείων φόρον τῶν ὑποκρίνων ἀπεροῦμεν πῶς ἄχρι τούτου δὲν ἐπέβαλον, διὰ τὸν ὅποιον εσμεν βέβαιαι, ὅτι οὐδεὶς θέλει γογγύσῃ φόρος ἀνεπαίσθητος εἰς αὐτοὺς, μετισταθμίζων ἔχων ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν διὰ τὸν Ἑλληνισμὸν σίμπαντα σημασίαν, διότι τούτου ἔνεκα καὶ τὸ αἰσθημα τοῦ ἔθνους θέλει συντηρεῖται καὶ κραταιοῦται, καὶ δικαίωμα τοῦ νὰ μεριμνήσωσιν καὶ ἐπιβῶσιν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος θέλουσιν ἔχει, χωρὶς νὰ δύνανται οἱ ἐν Ἑλλάδι, ὄχι ἴσως πολὺ ἀδίκως, νὰ ἀμφισβῆτωσιν αὐταῖς τὸ τοιοῦτον διαστῆμα, ὅπερ ἤδη, εἰς τὴν πρὸς τὴν κυβερνήσιν Δεληγεώργη ὑποστήριξιν ἐκ μέρους αὐτῶν, ὁ τῆς ἀντιπολιτευσέως τύπος ἀπεφάνθη. Θέλει μισθωθῆ κλήρος προωρισμένος, ἂν ὄχι νὰ κατορθώσῃ τὰ παρὰ τοῦ συγγραφῆως προσδοκώμενα μεγάλα ἐθνικὰ καλὰ, νὰ ἐργασθῆ οὐχ ἥττον εἰς τὴν στερέωσιν τῆς κληρονομείας πίστεως ἐκ τῆς ἀμύθειας καὶ διαφθορᾶς αὐτοῦ θέλουσι πολλαπλασιασθῆ τα σχολεῖα καὶ χρονοποικιλοῦσιν ἱερῆς τε καὶ διδασκαλοῦ σκοπιμώτερον. Καὶ θέλει θεραπευθῆ ἐκ τοῦ περισσεύματος καὶ ἐκ τῶν συνεισφορῶν προπάντων ἢ πρακτικώτερα καὶ μεγαλύτερα ἀνάγκη τοῦ ἔθνους περὶ ἣς ἐπραγματεύθη τὸ μνημονεῦθὲν ἡμῶν ἀ-

θρον, ἦτοι ὁ καταρτισμὸς ναυτικῆς δυνάμεως, ἀνευ τῆς ὁποίας τὸ Ἑλληνικὸν ἐπιβαλασσιν ἔθνος δὲν θέλει δυναθῆ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐμπρέπυσαν αὐτῆ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν θέσιν καὶ ἐπιδείξῃ τὴν διαφοροσφῆ καὶ ἐνδοξὸν αὐτοῦ κεφαλήν.

Παραδεχθέντες τὴν ἐνέργειαν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν χειτῶνα τοῦ ἰδιοῦ ἀναγνωρίζομεν καὶ ἀσπαζόμεθα ὡς δικαίαν καὶ λίαν συντελεστικὴν τὴν ἀπονομὴν παρασήμων ἐκ τῶν καθιερωμένων, ἀλλ' οὐχὶ εὐθὺς μετὰ τὴν σύστασιν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἐν πομπῇ καὶ παρατάξῃ, ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι προσκλήσεως κατὰ τὰς ἐκδουλεύσεις ἐκαστοῦ καὶ θυσίας ν' ἀπονεμίται ἀνάλογον παράσημον, ὅπως δυνάμει τῶν παρασήμων διακρίνεται καὶ ἐξισοῦνται πρὸς τοὺς βαθμοὺς τῶν στρατιωτικῶν καὶ τὰς θέσεις τῶν πολιτῶν εἰς τὰς τελετάς. Δὲν παρεδέχθημεν τὴν ἐπίσημον καὶ νομιζομένην διοργάνωσιν σηματοῦ ἢ ἐταιρίας, ἀλλ' ἀναγνωρίζομεν καὶ ὑποστηρίζομεν ὡς δυνατὴν, ἰδιωτικῶ τῷ τρόπῳ, τὴν σύστασιν ἐπιτροπῶν παντοῦ εἶθα ὑπάρχουσι ἄνδρες ικανοί, δυάμενοι καὶ θέλοντες νὰ ἐργασθῶσιν. Εἶμεθα δὲ βέβαιαι, ὅτι αὐτῆ καὶ μόνῃ ἢ μερίμνῃ τοῦ βασιλέως θέλει ἐξασκήσῃ ταιωτικὴ δυνάμειν γοητείας εἰς τὸ πνεῦμα τῶν φιλοτιμῶν καὶ φιλοπατριῶν Ἑλλήνων, ὥστε νὰ ἐπιτευθῆ τὸ ποθοῦμενον καὶ ἀνευ ἄλλης ἐνεργείας, ἀλλ' ἐὰν ὁ βασιλεὺς, ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν κρίνῃ εὐλόγον καὶ λυσιτελές νὰ ἐνεργήσῃ οὐδὲ ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἀτόμου, ἀπέκείται εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἀλλοδαπὴν διασπῶν Ἑλλήνων ἢ δόξα τῆς πρωτοβουλίας. Ἄς ἐργασθῶσιν αὐτοὶ ἐπιμῶναι καὶ τοὺς κόπους καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν, ἐὰν δὲν βραβεύσῃ ὁ βασιλεὺς καὶ δὲν ἐκτιμῆσῃ τὸ ἔθνος ἐπαξίως, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ καὶ νὰ τὸ φαντασθῆ τίς πρὸς βλασφημίαν, ἢ ἱστορία θέλει συγκαταλέξῃ τα ὄνομα αὐτῶν εἰς τὸν ἐπίκλητον καὶ προσιτὸν μόνον εἰς τοὺς μεγάλους τοῦ ἔθνους ἀνδρας γῶρον.

Τροποποιήσαντες τὸ εὐρύ, ἀλλὰ τούτου ἔνεκα καὶ δύσκολον κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν σχέδιον τοῦ φιλοπατρίδας συγγραφῆως ἀφαιρέσαντες τὴν βαρύν, ἦτοι

τὴν ἀσθεντίαν, ἢ ἐπισιμότητα, ἐφ' ἧς
οἰκοδόμησε τὸ ἔργον αὐτοῦ, ὅπως δια-
σκεδάσωμεν πᾶσαν ἀπορίαν, δὲν ἀπερρί-
ψμεν, τούναντιον κατεκρατήσαμεν τὴν
πολύτιμον τῆς οἰκοδομῆς ὕλην, δι' ἧς
ἀπόκειται τοῖς ἀρμοδίους καὶ δυνατοῖς,
εἴτε ἐπὶ τοῦ ἀπλοποιηθέντος παρ' ἡμῶν,
ἀτελοῦς ἐνοεῖται πάντοτε σχεδίου, εἴτε
ἐπὶ τελειότερου καὶ οἰκοδομησῶσιν ἄλλα
καὶ οἰκοδομησῶσιν πάντοτε.

Ἐν Σμύρνῃ τῇ 31 Μαΐου 1873.

Θ. ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΣ.

ΑΙ ΘΥΣΙΑΙ

ΠΑΡΑ

ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

I.

Ἐνῶ πάντα τὰ ἀρχαῖα ἔθνη ὑπεδού-
λουν τὴν ἑαυτῶν φύσιν εἰς τὴν φύσιν
τῆς κρίσεως τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ πνευ-
ματικὸν αὐτῶν ὄψος εἰς τὰ γαμερπῆ
καὶ ὑλικά, ἐν μίανον ἔθνος μεταξὺ τού-
των, τὸ Ἑλληνικόν, εἶχε πάντοτε τὸ
πνεῦμα τοῦ πρὸς τὰ ἀνω καὶ ἀνήρχε-
βαθμυδῶν τὰς βαθμίδας τοῦ ἀληθοῦς
πολιτισμοῦ διὰ τὴν φθάσῃ τὴν τελειο-
ποίησίν του.

Ἡ ἐκ τινος κέντρον διασπορὰ τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ ὅλου πλανήτου τῆς
γῆς — γνώμη ἀμφισβητούμενη εἰσέτι —
γενομένη αἰτία παραδόχως ἀνωτέρως αὐ-
τοῦ ἐπὶ τοῦ Σὺμπαντος ἐνεργείας,
τόσον ζωρὰ ἰσχυρὰ καὶ ἀλκῆς
ἐφάνη αὐτῷ, ὥστε αἱ ἰδέαι του, ὁ πρὸς
τὴν φύσιν θαυμασμός του καὶ ἡ ἐν ἑαυτῷ
ἐνεδρεύσασα περὶ ἐνεργητικότερου καὶ
παντοδυνάμου ὄντος ἰδέα, σταθεῖσαι πα-
ραλλήλως καὶ παρεκβλήθεισαι τῇ βα-
θυρῶν φυσικῇ αὐτοῦ ἀναπτύξει συνη-
τήθησαν εἰς τὴν σημεῖον ὕπερ εἴτε

τῷ ἐγωισμῷ εἴτε τῇ ἀμφιβολίᾳ αὐτοῦ ἀ-
πωθούμενον δὲν ὑπεχώρει.

Μερὲς τις τῶν ἐπὶ τῆς γῆς διασπα-
ρέντων ἀνθρώπων κατακτετήσασα τὴν με-
σημβρινὴν εὐρωπαϊκὴν χερσόνησον τὴν
κληθεῖσαν « Ἑλλάς » τὸ μικρὸν τοῦτο
μέρος τῆς Εὐρώπης ὕπερ ἐμελλε νὰ
καταστῇ τὸ κέντρον πάσης πνευματικῆς
ἐνεργείας, ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἐπὶ
σὺμπαντος τοῦ κόσμου ἐν τε τῇ ἀκ-
μῇ τῆς πνευματικῆς καὶ διακοσμητικῆς
ἀναπτύξεώς του καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ πτώσει
του, κατακτετήσασα, λέγω, καὶ τὴν Ἑλ-
λάδα ἐν ἣ εὖρε καλλονὴν, φύσιν μετέ-
χουσαν τῶν ἰδιοτήτων τῶν περὶ αὐτὴν
ἡμῶν, ἐνίσχυσεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἰδέ-
αν τῆς ὑπάρξεως δυνάμεως ἀνωτέρως αὐ-
τοῦ καὶ οὕτω κατέστησεν αὐτὴν τελείαν.

Ὁ Ἑλλῆν ἴδιον πρῶτῳ ἐραντάσθη
τὸν Θεὸν τέλειον, ἀπειρον, ἀκατανόητον,
ἀληθῆ καὶ ἐν γένει Θεὸν ὅμοιον τοῦ
τῆς ἱερᾶς Γραφῆς, ὡς ἐξ ἀρχαιτάτων
γεγονότων ἐν τῇ μυθολογίᾳ ἀναφρα-
σμένων καὶ ἐξ ἰδεῶν σποράδην περιση-
μεισῶν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀρ-
χαιῶν Ἑλλήνων πληροφοροῦμεθα. Ἄλ-
λ' αἱ κατὰ καιροὺς φιλοσοφικαὶ καὶ
λοιπαὶ αἰρέσεις, ἡ τῶν φυσικῶν θαυμά-
σιων ἀγνοία, αἱ ἐκ τῶν πολλῶ παρεκτρα-
πεισῶν τῆς ἀληθείας μερίδων τοῦ
ἀνθρώπου διὰ τῶν ἀναμιγνυομένων
ἐνεκεν ἐμπορίου εἰσαχθεῖσαι περὶ θείας
μονάδος γινώμαι, παραφύερασαι τὴν ὀρ-
θουσιδῆσαν καὶ φυσικὴν πρὸς τὴν ἀρ-
χικὴν ἰδέαν ἢ ἄλλως εἰς τὴν ἀκρίθειαν
πίστιν τοῦ Ἑλλήνος, παράγωγον τῆς θρη-
σκευτικῆς τῆς πολυθείας.

Ἐν τῷ ἀναδραματῷ ὅμως τούτῳ τῶν
θρησκευτικῶν πεποιθήσεων τοῦ παλαιοῦ
Ἑλλήνος ἀναρκεῖσθαι συγχρόνως τῆς πρα-
κτικῆς φιλοσοφίας, καὶ τῆς δημόσιας ἡ-
θικῆς, διδασκασιῶν τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ
τῶν γερόντων ἐν ταῖς τοῦ λαοῦ συν-
θροῖσσι καὶ ὁμηγύρεσιν ἢ ὑπὸ τῶν ποι-
ητῶν τῶν ὑπὸ θείας χάριτος ἐμπνευσμένων
καὶ περιεργουμένων τὰς διασκευὰς Ἑλ-
ληνικᾶς πόλεις καὶ κομπούλεις, περιε-
σώθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ θρησκείᾳ ἀμυδρὰ
τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ ἰδέα κεκαλυμμένη
ὑπὸ μυθικῶν παραδόσεων καὶ θρη-
σκευτικῶν δοξασίων. Τὸ ἀνωτέρω

εἶδος τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς θρησκεί-
ας ἂν καὶ ἦτο σχεδὸν ἀνθρώπινον καὶ
ὕλικόν εἶχεν ὅμως μικρὰν ἐλπίδα μέλ-
λουσάν ποτε ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ νὰ λά-
βῃ τὸ ἀρχικόν τῆς εἶδος, τὸ ὅλως ἀ-
γνόν καὶ καθαρὸν ἴσως δὲ καὶ καθαρό-
τερον τῇ ἐκπληρώσει τῶν ἀρχικῶν βου-
λῶν τοῦ Ὑψίστου. Ὁ Ἑλλῆν ἄρα ἐν
τῇ περιστάσει ταύτῃ διέσωσεν ἐν ἑαυ-
τῷ θρησκευτικῶν ὁμοιοτήτων ἕνεκα τῆς
φυσικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, τῆς πρακτι-
κῆς φιλοσοφίας καὶ πείρας τῶν πραγ-
μάτων.

Αἱ θεαὶ καὶ τοῦ παλαιοῦ Ἑλλήνος δυ-
νάμεις ἐξεπροσώπων αὐτὸν τὸν Ἑλλῆνα
οἷος ὁ Ἑλλῆν τοιοῦτοι καὶ θεοὶ του ὅποιοι
τὸ ἄτομον, ὅποιοι αἱ περὶ παρόντος καὶ
μέλλοντος σκέψεις αὐτοῦ τοιοῦτον ἐξω-
γράφει καὶ τὸν θεὸν του τὸ κάλλος, τὸ
ἰδανικόν καὶ αἱ περὶ ἡδονῆς ἰδέαι του
ἀτόμου Ἑλλήνος ἐπὶ τινος ἰδανικοῦ ἀν-
θρώπου ἦτον ὁ θεὸς του. Τὸν δὲ ἰδανικόν
τοιοῦτον ἀνθρώπινον θεὸν ἐπίστευεν ἢ ἐν
τῷ νῷ αὐτοῦ ἢ ἐπὶ ἀντικειμένου ὕπερ
ἐκάλεισεν ἀγάλμα. Περιέργως δὲ εἶναι καὶ
ἡ σύμπτωση τοῦ ὀνόματος ὕπερ ἀπέδω-
κεν τῷ ἐπὶ ἀντικειμένῳ ἰδανικῷ θεῷ.
Ἡ λέξις αὕτη κάλλιστα δεικνύει τὸν
θεὸν τοῦ Ἑλλήνος: τὴν ἀγαλλίασιν, τὴν
ἡδονὴν, τὸ καλὸν καὶ τὸ ὠραῖον, τοῦ-
το ἐξηγεῖ ἢ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου φυ-
σικῆ συμπτωματικῆ ὀνομασία « Ἡ θρη-
σκεία, παρὰ τοῖς Ἑλλῆσιν, λέγει, ὁ
Κ. Jules Paroz ἐν τῇ « ἱστορίᾳ τῆς
» παγκοσμίου παιδαγωγίας, » (*) ἦτο
» προῖον τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν
» ἀναπτύξεως. Οἱ θεοὶ αὐτῶν ἦν ὁ
» ἰδανικὸς ἄνθρωπος ἀπηλλαγμένος τῶν
» ἀνθρώπινων ἀθλιότητων, καὶ τοιοῦτος
» ὥστε εὗρισκον αὐτὸν ἐν ἑαυτοῖς μὲ
» τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ὠραϊότητα,
» μὲ τὰ ἴδια πάθη τὰ ὅποια ἡγάπων
» καὶ ἐνόμιζον καθαρὰ ὅπως καταστή-
» σωσι τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ. Ὁ Ὅ-
» λυμπος μὲ τοὺς θεοὺς του εὗρισκετο
» ἤδη ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἑλλήνος πρὶν
» εἰσελθεῖ εἰς τὴν θρησκείαν του καὶ εἰς

» τὴν φιλολογίαν του. Ἐπίσης ἕκαστος
» θεὸς ἐκφράζει ταύτην τὴν τελείαν ἁρμο-
» νίαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἥτις
» εἶναι διὰ τὸν Ἑλλῆνα τὸ ἄριστον ἀγα-
» θὸν καλόν. Εἰς τὰ ἀγάλματα τῶν
» θεῶν ἢ ἐσωτερικῆ οὐσίᾳ ἐμυθῶνται καὶ
» ἐμψυχῶνται τὴν φυσικὴν οὐσίαν ὅταν
» φαινῶνται ἀναμειγνυμένοι ἢ μὲν τῇ
» δέ. Ἐν τῇ καλλονῇ ταύτῃ, τοιαύ-
» τῃ οἶαν ἐκφράζει ὁ Ἑλλῆν, εὖρη-
» ται καθαρὸν τι καὶ ὑψηλὸν συντεῖ-
» νον εἰς τὴν καθωραῖσιν τῆς ψυχῆς
» καὶ εἰς τὴν ἀποτροπὴν τῶν παθῶν ἄ-
» τινος φθείρουσι τὸν ἄνθρωπον. Συνίστα-
» ται εἰς τὴν προσωποποίησιν τοῦ κα-
» λοῦ καὶ τοῦ ὠραίου εἰς ἀθάνατα καὶ
» εὐτυχῆ τέλεια ὄντα, ἢ ἐνδόμυθος
» καὶ βαθεῖα ἰδέα τῆς Ἑλληνικῆς μυθο-
» λογίας. Ἡ μυθολογία αὕτη ἐξεληθούσα
» ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ καὶ περ
» μὴ ἔχοντος θεῖα βιβλία καὶ θείας
» ἐντολὰς, ἐπενήργει σφόδρα ἐπ' αὐτοῦ.
» Ὁ Ἑλλῆν ἐβλεπεν ἐπὶ τῶν ἀγαλλμά-
» των ζῶσαν τὴν εἰκόνα τῆς τελειότη-
» τος ἣν ἐξήτει. Ἡ δὲ θεὰ αὐτῶν τὸν
» ἐδίδασκε τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντυπώ-
» σεως τοῦ καλοῦ διὰ τοῦτο οἱ θεοὶ ἐ-
» ζήσκουν ἐπιρροὴν κατ' εὐθείαν ἐπὶ
» τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ ἢ δὲ ἐνέρ-
» γεια αὐτῆ ἦτο τόσῳ πραγματικότερα
» καὶ τόσῳ ἰσχυροτέρα ὥστε δικαίως
» ἀπημύνητο εἰς τὴν ἐπικρατούσαν δύ-
» ναμιν τοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλῆσιν αἰσθη-
» ματος τοῦ καλοῦ. Ἐὰν ποτὲ τινὴ ὄψις
» παλαιοῦ ἀγάλματος, τοῦ Ἀπόλλωνος
» π.χ. προῦξενῆσεν ἐντύπωσιν ζωρὰν εὐ-
» κόλως θὰ εὐνοήσῃ τὸ ἐπὶ τοῦ προ-
» σώπου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ δράμα τῆς
» θρησκείας. »

Ὁ δὲ Κ. Schmitz ἐν τῇ Ἑλληνι-
κῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ (*) ταῦτα σχεδὸν τῷ Κ.
Jules Paroz φρονῶν περὶ τῆς θρησκείας
τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀποφασίζει οὕ-
τως: « In der Religion der Gri-
» echen, λέγει, jeder allgemeine

(*) Geschichte Griechenlands von den
ältesten Zeiten bis zur Zerstörung Corinthhs
von Leonhard Schmitz. Leipzig 1859 σελ.
449.

(*) Histoire de la pédagogie universelle
par Jules Paroz. p. 25.

» Plan einer geregelten Ordnung
 » der Vorsehung durch die un-
 » vollkommenen Begriffe vor göt-
 » tlicher Heiligkeit und durch das
 » geringe Vertrauen auf Gottes Gü-
 » tes vereitelt ward, so ward aber
 » Sinn in welchem die Gottheit
 » der Natur und die Angelegen-
 » heit en der Menschen regieren
 » sollte, verhältnis waszig bes-
 » e'rankt und konnte auf kein
 » allgemeines Gesetz zurück gefü-
 » hrt werden Selbst die grundli-
 » den eines Schöpfers d. h. eines
 » Wesens, das durch den Act sei-
 » nes freien Willens die Welt und
 » alles in ihr enthaltene in's Leben
 » gerufen, ist der griechische My-
 » thologie ganz fremd Anderer-
 » seits glaubte man in den gewohn-
 » lichen Erscheinungen der natü-
 » rlichen Welt von Seiten der
 » Gotter ein deutlich's, personli-
 » ches Eingeleichen zu erkennen,
 » und das nach unser An-
 » in einem eben so unmaszigen
 » Umfange als ihr Einfluss in der
 » sittlichen Welt mangelhaft und
 » dunkel war; denn in dieser Be-
 » ziehung waren die obwaltenden
 » Begriffe von einem gottlichen
 » Wirken auszerst verworren dasz
 » die Gotter die Beschlüsse und
 » das Betragen des Menschen be-
 » einflussen wad zu gestanden;
 » aber dieser Einfluss war in gros-
 » zem Masse willkürlich, d. h.
 » keinen feststehenden moralischen
 » Gesetzen unterworfen und kei-
 » nem bestimmten moralischen Zie-
 » le dienstbar zugeweiht sogar
 » auf ungerecht Zwecke gerichtet.
 » Dies waren die Irrwege, au-
 » welche der Grieche durch sei-
 » nem Versuch gerieth, die Erho-
 » benheit des gottlichen Wesens
 » mit den Gebrechlichkeiten der
 » menschlichen Natur un dem Ei-
 » gensinn des menschlichen Her-
 » zens auf eine Stufe zu stellen.»
 Ο Κ. Schmitz ἄν καὶ τοὶ ἀναφύων γυ-

μὴν ἐνταῦθα τὴν περὶ τῆς Ἑλληνι-
 κῆς θρησκείας ἀλήθειαν, γενικῶς περὶ
 αὐτῆς ἐπιλέγων, καὶ οὐδὲν ἐξετάζων κα-
 λῶς τὸ πνεῦμα τῆς προσωποποιήσεως
 τῶν ἀγαλμάτων, οὐχ ἦπτον, συμφωνεῖ
 πληρέστατα τῇ γνώμῃ πάντων ἐν γένει
 τῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πραγ-
 ματευθέντων.

Ἐκ τῶν μέχρι τούτου περὶ τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς θρησκείας λεγθέντων ἐπιπέται
 ὅτι μετὰ τῶσδε πνευματικῆς καὶ
 ἠθικῆς ἀποπλανήσεως, δύναμις τις ἐξα-
 γομένη ἐκ τῆς βαθμηδὸν φυσικῆς ἀνα-
 πύξεως, ἐκάλεσε τὸν Ἑλληνα ὅπως ἀνα-
 κύπτων καὶ ἀσπαζόμενος τὰς διὰ τῆς
 ἐρεύνης του νέας περὶ θεοῦ ἐντυπώσεις
 ἀνεύρη ἐν τῷ μέλλοντι τὸν ἀληθῆ Θεόν.

Πρῶτος ὁ ἄριστος ἐσκιγραφεύων ἀν-
 δὲν ἀπατόμεθα, ἐν τοῖς ἐκαστοῦ ἐπε-
 σιν τὸ ἐνιαῖον τοῦ θεοῦ. Καὶ ἦτο
 δυνατὸν ἢ ἀπεικόνισις καὶ τὸ θαυμά-
 σιον τῆς φύσεως, τὸ πολυπειρον καὶ
 τὸ πρακτικὸν τοῦ βίου αὐτοῦ νὰ μὴ
 συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀποδοχὴν μιᾶς
 θεότητος;

Ἡ πρόσδος τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος,
 ὁ βαθμηδὸν λεπτυόμενος καὶ ἐμψύχων
 εἰς τὴν ἐρεύνην τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώ-
 που καὶ τῆς ἐξουτερικῆς φύσεως νοῦς
 του τόσοσιν πλησίον τῷ ἀληθεῖ τοῦ σύμ-
 παντος Πλάτῃ ἤγαγε τὸν Ἑλληνα, ὡ-
 στε δὲν ἦτο χρεῖα ἄλλου τινὸς ἡδυαίμεως
 τινὸς δυναμένης νὰ παρουσιάσῃ αὐτὸν ἐμ-
 προσθεν τοῦ Ὑψίστου.

Πρὸ πάντων ὅμως αἱ σχολαὶ καὶ τὰ
 συστήματα τῶν φιλοσόφων ἀτίνα ἀνεφά-
 νησαν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐγένετο κυ-
 ρίως ἢ αἰτία τῆς παραδοχῆς μιᾶς θεό-
 τητος ἢ ἐλεγον, ἢ φύσις, ἢ μίξις αὐ-
 τοῖ ἡμεῖθα φθαρτοί, ἢ ψυχὴ ἡμῶν ἢν
 εὐρίσκομεν ἀθάνατον τί γίνεται μετὰ
 τὸν θάνατον ἡμῶν; Τίς ἐδημιούργησε
 τοὺς ἀπείρους τούτους κόσμους; οἱ
 θεοὶ ἡμῶν, ἀλλὰ τούτων τὸ κούρον τὸ
 ἀδύνατον εἶναι ἀκητητοῦν οὗτοι ὡς ἡ-
 μεῖς φθειρόμεθα, ἀποθήσκουσι, ἀδυνα-
 τοῦσι νὰ πράξωσι τὸ ἐκαστὸν ἐκούσιον,
 διότι συνδέονται ἀλλήλοις καὶ ἀπολή-
 γουσι εἰς μίαν ἀρχὴν ἣτις εἶναι ὁ Ζεὺς;
 Ἄρα, ὁ Ζεὺς εἶναι ὁ Ἀρχιτέκτων; Ἄλ-
 λά καὶ οὗτος ἄνω τῆς ἀλληλοδοθεῖας

τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ θεοτήτων ἀδυνατεῖ νὰ
 ἐκτελέσῃ τὸν προορισμὸν του. Ἄρα, ὁ
 ὑπάρχων δύναμις τις ἀνωτέρα πηδαλιου-
 γούσα καὶ ἐν ἐαυτῇ κατέχουσα τὸ
 Σύμπαν.

Ἡ λογικὴ αὐτῆ τῶν ἀλληλοδιαδό-
 χως ἐν Ἑλλάδι ἀναφύμενων ἐπιστη-
 μόνων φιλοσόφων, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς
 Πυθαγορείου σχολῆς μέχρι τῆς Ἀριστο-
 τελικῆς τόσοσιν ἐπενήργησαν ὥστε ὁ λαὸς
 ἐκὼν ἄκων καὶ ὑπὸ φυσικῆς τινος εἰς
 τὴν ἀλήθειαν ὁμῆς ὠθεισθεῖς ἀριερώσε
 καὶ τῷ Ἄ γ ν ὡ σ τ φ Θεῷ νάν. (*)
 Ὁ λαὸς οὗτος ἴσταται ἐν μέσῳ τῶν δι-
 ἀφύων νάν ὡς τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ἐμει-
 λε νὰ εὐρη ὁ χριστιανισμὸς δύναμιν
 πρὸς περισσοτέρην σύνδεσιν τοῦ Ἑλλη-
 νικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς ταύτης με-
 τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. (***) Ἐξ οὗ κα-
 ταφαίνεται ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἀληθῶς
 προωρίσθη πρὸς περισσοτέρην μετὰ τοῦ
 Χριστιανισμοῦ ἐνεργητικότητα. (***) Οὐ-

(*) Ναὶ πρὸς ἀγνώστους θεοὺς ἦσαν ἐν
 Κορίνθῳ Παυσ. X. 37, 3. ἐν Μεγαλόπολει
 τῆς Ἀρχαίας. Παυσ. VII. 44, 5, 6. VIII
 36, 5. ναὶ τοῦ Ἀγαθοῦ Θεοῦ. Ὁ Παντα-
 νίας μὴ δυνάμενος φαίνεται νὰ ἐννοήσῃ τὴν
 ὀνομασίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ναοῦ τούτου ἰδοὺ
 τί λέγει « εἰς Μαινακὸν παρὰ τὸν ποταμὸν
 » τὸν Ἑλλισόνατα ἐστὶ τῆς ὁδοῦ ἐν ἀριστερᾷ
 » Ἀγαθοῦ Θεοῦ ναὸς· εἰδὲ ἀγαθῶν οἱ θεοὶ
 » δοτιήρες εἰσὶν ἀνθρώποις, Ζεὺς δὲ ἕπατος
 » θεῶν ἐστὶν ἐπόμενος ἂν τις τῷ λόγῳ τὴν
 » ἐπίκλησιν ταύτην ἴδῃς τεμαίροιο εἶ-
 » ναι. » Ἐν Ἡλίδι Παυσ. V. 14, 8. Ἐν
 Πειραιεῖ ἐπὶ Μουνοχίᾳ λιμένι Παυσ. I. 1, 4.
 Ἐν Ἀθήναις Προφ. XVII, 23. Καὶ ἐν τοῖς
 Ἑλευσινίοις μυστήροισι, λέγεται, ὅτι ἐδιδά-
 σκετο ἢ ἐνόησε τοῦ θεοῦ, διὸ καὶ ὁ Poujoulat
 εἶπε κατὰ τῷ 1837 ἐπισκερθεῖς τὴν Ἑλλάδα
 εἶδε καὶ τὴν Ἑλευσίνα, λέγει « s'il est vrai-
 » que, dans leurs mystères, les hiérophan-
 » tes aient enseigné à Eleusis l'unité de
 » Dieu, ce lieu doit être regardé comme
 » respectable de la Grèce. » Voyage dans
 l'Asie Mineure par M. Baptistin Poujoulat.
 Tome I. p. 19. Bruxelles 1841.

(**) Πραξ. Ἀποστ. XVII 23. Ὁ Παῦλος.
 « Διερχόμενος καὶ ἀναθεωρῶν τὰ τεύχεα
 » ὑμῶν, εὐρον καὶ βωμῶν ἐν τῷ ἐπεγεγρα-
 » πτο « Ἀγνώστῳ Θεῷ ». Ὅν οὖν ἀγνοοῦν-
 » τες εὐσεβεῖτε τούτον ἐγὼ καταγγέλω ὑμῖν. »

(***) Μελέται ἐπὶ Ἑσφοῶντος ὑπὸ Α. Ι.
 Παππαδοπούλου. 1871 σελ. 90 Ἄνεκδ.

(ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.)

τος προσεγγίζων τῷ Ἰερωδᾷ τῆς Ἰερᾶς
 Γραφῆς, ἐν μέσῳ τῶν πέραν αὐτοῦ κλι-
 μάτων κατοικούντων ἐθνῶν, τῶν πολὺ
 ἀπομακρυνθέντων θρησκείας τινὸς ὀπωσοῦν
 καθαρᾶς, ὥρισε σημεῖον στάσιμον, ὥρισε
 ὄριον τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπωθή-
 σῃ εἰ μὴ ὁ χριστιανισμὸς ἐπικούρος ἐπήρ-
 χετο αὐτῷ. Ἡ ἀρχὴ ἄρα μετὰ πολλῶν
 πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀποπλανήσεων
 εὔρε τὸ τέλος τῆς ἐν καλλιτέρῃ καταστάσει
 ἦτοι τὸ διακριτικὸν τοῦ θεοῦ τῆς παλαιᾶς
 θρησκείας τῆ βαθμηδὸν ἀκριβεῖ ἐρεύνη καὶ
 ἀναπτύξει ἀπεδέχθη τὸ ἐνιαῖον τοῦ Θεοῦ.

Αὐτῆ ἦτο ἐν συνόψει ἡ περίσδος τῆς
 Ἑλληνικῆς θρησκείας.

II

Ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς λατρεία τῶν ἀρ-
 χαιῶν Ἑλλήνων συνισταμένη ἐξ ἐξωτε-
 ρικῶν σημείων συνέκειτο κυρίως ἐκ τῶν
 θυσιῶν, αἵτινες ἦσαν προσφοραὶ, δῶρα,
 σφάγια ζώων κτλ. ἀποδιδόμενα τοῖς θε-
 οῖς πρὸς ἐξιλέωσιν (*). Ὁ βίος των ἦτο
 πάντοτε θρησκευτικὸς· οἱ κίνδυνοι δὲν
 τοὺς ἐφρόβιζον θυσιάζοντες εἰς τοὺς εὐ-
 νοουμένους θεοὺς· αἱ μὲν δυστυχίαι διὰ
 τούτων τοὺς παρηγόρουσιν αἱ δὲ εὐτυχίαι
 τοὺς ἐχαροποιοῦν· ὁ δὲ πόλεμος τοὺς
 ἐνεθάρρυνε καὶ ἰσχυροποιεῖ. Ὁ τακτικὸς
 οὗτος βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δεῖ-
 κνυσιν ἀληθῶς τὸ πνευματικὸν αὐτῶν
 φρόνημα καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τοῦ
 ἀληθοῦς ἀνθρώπου· διότι ὥρισε τὸν χρό-
 νον τῆς ἡσυχίας τῶν ὀργανικῶν αὐτοῦ
 δυνάμεων καὶ τὸν χρόνον τῆς ἀναπαύ-
 σεως τῶν σωματικῶν του ἐργασιῶν·
 « Ὁρῶντες οἱ ἀρχαῖοι, λέγει ὁ Ἀθήναι-

(*) Πλάτ. Εὐθύρων 14 c. « Τὸ θέην
 » δωρεῖσθαί ἐστι τοῖς θεοῖς τὸ δ' εὐχεσθαί αἰ-
 » τεῖν τοὺς θεοὺς. » Ὁροι. 415 B. « Θυσία
 » Θεῷ δῶμα θύματος. » — Wilhela Pütz.
 Grundriss der Geographie, und Geschichte
 der alten Mittlere und neuere zeit. Coblenz
 1863. Τομ. Α'. σελ. 198. « men Gottes dins
 lichen Handlungen gin gen Alwasungen
 oder die Besprengung gin mit Wasser vorher.
 Der Cultus helbst bestand in Gebet und
 in den Opfern. . . . Den ergentlichen Mit-
 telpunkt des Cultul aber machten die Opfer
 ornd, theils blutige, theils unblutige. »

» ος, ὅτι τῆς μὲν ἐπὶ τὰς ἀπολαύσεις
» ὁρμῆς οὐχ οἶδόν τε τοὺς ἀνθρώπους
» ἀποστήσαι, χρήσιμον δὲ καὶ συμφέρον
» τοῖς τοιούτοις εὐτάκτως καὶ κοσμίως
» χρῆσθαι, χρόνον ἀφροίσαντες καὶ τοῖς
» θεοῖς προθύσαντες οὕτω μεθῆκαν αὐ-
» τοὺς εἰς ἄνεσιν, ἕν' ἕκαστος ἠγούμενος
» ἤκειν τοὺς θεοὺς ἐπὶ τὰς ἀπαρχὰς
» καὶ τὰς σπονδὰς μετὰ αἰδούς τὴν συ-
» νουσίαν ποιῶνται. Πᾶσα δὲ συμποσίου
» συναγωγή παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν αἰ-
» τίαν εἰς θεὸν ἀνέφερον.» (*)

Ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸ πάντων δι' ἧς
διεκρίνεται ὁ Ἕλληνας, καὶ τὸ πρὸς θεὸν
σέβας ἦσαν ἡ αἰτία τῆς δ' ἐξωτερικῶν
σημαίων λατρείας τῶν θεῶν Πιστεύοντες
ὅτι οἱ θεοὶ οἱ κυβερνῶντες τὴν φύσιν καὶ
προνοοῦντες περὶ αὐτῆς, ἐπισκοποῦσι καὶ
τὰ ἔργα « τῶν μερόπων ἀνθρώ-
πων » καὶ ἐπιμέλονται τῆς ἐπὶ τῆς
γῆς ζωῆς αὐτῶν, ἐσύστησαν τὰς θυσίας
νομίζοντες ὅτι οὕτω οἱ θεοὶ ἐξιλεῶνται.
Ἡ δὲ ἑορτὴ τῆς Ἁλώας (**), καθὼς καὶ
ἄλλας ὁμοίας φύσεως, φανερόνους κάλ-
λιστα τὸν κύριον σκοπὸν τῶν θυσιῶν,
συστηθεισῶν πρὸς εὐγνωμοσύνην τῶν ἐ-
φευρετῶν τοῦ ἀρότρου, καὶ τῶν καρπῶν
τῆς γῆς.

Ὁ Ὀμηρος ὁ ἀρχαιότατος καθιδρυτὴς
τῆς ἑλληνικῆς θεολογίας ἐν τοῖς ὠραίοις
αὐτοῦ ἔπαινον δαίνυσιν τὸν θρησκευτικὸν
βίον τοῦ Ἕλληνος, ὅστις εἶνε ὑποδουλω-
μένος πάντοτε εἰς τὴν εὐσέβειαν· δυστυχῶν
μὲν τὸ ἀποδίδει εἰς τὴν μῆνιν τῶν θεῶν· εὐ-
τυχῶν δέ, εἰς τὴν εὐνοίαν τῶν, ὡς π. χ.
ὅτε κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦ Τρωϊκοῦ πο-
λέμου ἐμελλον νὰ κυριεύσῃ τὸ Ἰλιον
καὶ ἐπασχον τὰ πάνδεινα ἕνεκα λοιμοῦ
καὶ πολέμου, ὁ φιλότιμος Ἀχιλλεὺς μὴ
ὑποφέρειν τὴν οἰκτράν ταύτην θέσιν τοῦ
στρατοῦ ἀπευθυνθεὶς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν
ὄλων τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων καὶ
παρακινῶν αὐτὸν ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς
τὰς πατρίδας των, τῷ λέγει ὅτι ὁ θεὸς
κατηράσθη διότι ἐλησμόνησαν ἴσως νὰ τῷ
θυσιάσωσι ὅπως τὸν ἐξιλεώσωσι.

(*) Αθην. VIII. 65.

(**) W. Jemith. Λεξικὸν τῆς Ἑλληνι-
κῆς Ἀρχαιολογίας. Ματ. Α. Πανταζῆ. Ἀ-
θήναι 1855. σελ. 32.

Ἄτρεϊδῆ, λέγει, νῦν ἄμμε παλιμπλα-
χθέντας δὶω
ἄψ ἀπονστήσειν, εἶκον θανάτῳ γε
φύγοιμεν,
εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμὸς τε θαμὰ καὶ λοιμὸς
Ἄχαιοὺς.
ἀλλ' ἄγε δὴ τινα μάντιν ἐρείσωμεν, ἢ
ἱερῆα,
ἢ καὶ ὄνειροπόλον
ὅς κ' ἔρποι ὅτι τόσσον ἐχόσκατο Φοῖβος
Ἀπόλλων,
εἴτ' ἄρ' ὅγ' εὐχολῆς ἐπιμέμεται εἶθ'
ἐκατόμβης,
αἶκεν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε
τελείων
βούλει ἀντιάσας ἀπὸ λογῶν ἀμῦναι, *)

Ἄλλαχοῦ ἕνεκα ἁμαρτήματος πρὸς ἐξι-
λέωσιν προτρέπεται εἰς θυσίαν ἔνθα ἔχει
τὸν μάντιν ἐπιδεικνύοντα τὴν αἰτίαν τῆς
ἄνω καταστροφῆς τοῦ λαοῦ. **) Ἐν γένει
πανταχοῦ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀναπι-
βάλλει τὸ αἶσθημα τῆς εὐσεβείας διὰ θυσιῶν
καὶ παραγγέλλει τὴν διὰ τούτων ἐξιλέωσιν.

Ἐκ τῶν παραδειγμάτων τῆς εὐσεβείας
τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἅτινά εἰσιν ἀνα-
ρίθημα, καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν διαφόρων
εἰδῶν τῶν θυσιῶν, ἐτι δὲ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ
βίου τοῦ Ἕλληνος κρίνοντες δικαίως, δυνά-
μεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ Ἕλληνας αὐτὸς ἐαυτοῦ
ἦτο ἡ θρησκεία του καὶ ὅτι θρησκεία κεκα-
νοτισμένη, ὑφ' ἧν ἄφειλε νὰ κρῦψη ἐαυτὸν
δὲν ὑπῆρχε παρ' αὐτῷ.

(ἔχολουθεῖ).

A. I. ΠΑΠΗΔΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΙΟΥΛΙΑ.

Διήγημα

(Συνέχεια ἴδε φυλ. ΣΤ').

Z'.

Διέμεινεν ἐπὶ τινα ὥραν ἀκίνητος καὶ
σιωπηλῆ, ὡς τὸ ἀγαλμα τῆς ἀπελπι-

(*) Ἰλ. Α, 67 καὶ ε, 178.

(**) Ἀντ. Θ. 60.

σίας. Τὸ εἰδεχθὲς καὶ ἀπαίσιον φάσμα
τῆς δυστυχίας τῆς διήλθε πολλάκις πρὸ
τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῆ φο-
βερᾷ πραγματικότητι.

Ἐσκέφθη ὅτι ἐμείνεν ἄνευ προστασίας,
ἀνελογίσθη τοὺς κινδύνους οὓς θὰ διέτρε-
χεν ἐν τῇ ἀπεράντῳ ἐκείνῃ πόλει μόνῃ
καὶ ἄνευ ἐρείσματος... Χιλιάκις ἀνῆλθε
μέχρι τῶν χειλέων τῆς βλασφημίας, καὶ
χιλιάκις ἐν τῇ ἄκρᾳ αὐτῆς εὐσεβείᾳ τὴν
κατέπνιξεν.

Παρήλθον οὕτω ἡμέραι τινεῖς, ἃς διήρχετο
μελαγχολικῆ, ἀπελπίς καὶ ἐξανηλούσα
τοὺς τελευταίους αὐτῆς πόρους. Τὸ δω-
μάτιόν τῆς, ὅπερ ἄλλοτε τοσαύκις ἀντή-
χει ὑπὸ τῶν θελκτικῶν ἁσμάτων τῆς,
ἅτινα ἐψάλλε διευθετοῦσα τὰ ἐν αὐτῷ ἢ
ἐργαζομένη, ἤδη, ἦτο σιωπηρὸν ὡς
τάφος! Ἐνθ' ἄλλοτε οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην
ἀταξίαν ἢ κηλιδά ἠνείχετο νὰ βλέπῃ ἐν
τῇ κατοικίᾳ τῆς, ἤδη πρὸ ἡμερῶν δὲν ἔσχε
τὸ σφόδρον, καὶ τὰ πάντα ἦσαν ἐν ἀ-
ταξίᾳ· τὰ ἐπιπλα εἶχον καλυφθῆ ὑπὸ κό-
νεως, καὶ αἱ ἀράχαι ἤρξαντο ὑφαίνουσαι
τοὺς ἴστους αὐτῶν εἰς τὰς γωνίας τοῦ
δωματίου.

Ἐξῆλθε δις ἢ τρίς τῆς οἰκίας ἄφρωνος,
σιγῶσα, κεκαλυμμένη καὶ κάτω νεύουσα·
ἐπορεύθη μέχρι τοῦ καταστήματος τῆς
κυρίας τῶν συμῶν, ἀλλ' αἰ ἐπὶ τῶν θυ-
ρῶν ἐρυθραὶ σφραγίδες ἐμαρτύρουν περὶ
τῆς ἀπὸ τῆς ἀποτυχίας τῆς. Διήρχετο
πρὸ ἄλλων καταστημάτων, ἴστατο πρὸ
τῶν παραθύρων παρατηροῦσα δῆθεν τὰ ἐν
αὐτοῖς ἐκτεθειμένα κοσμήματα καὶ πολυ-
τελῆ ὑφάσματα, πράγματι ὅμως ἐπιθυ-
μοῦσα νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν εἶχον ἀνάγκην
ἐργατίας.

Ἐπὶ τινα χρόνον ἡ ὑπερφανεία τῆς
ἀνθίστατο διότι δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς
κατάστημα ἀγνώριστος, ὡς ἐπαίτης, ἵνα
ζητήσῃ ἐργασίαν. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἰσχυρὰ
ἀνάγκη δι' ὄλης αὐτῆς τῆς φοβερᾶς
καὶ ἀφεύκτου δυνάμεως ἐπετέθη ἐναντίον
τῆς, ἐτόλμησε δειλῆ, περίλυπος, συνε-
σταλμένη καὶ ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς
πλήρεις δακρύων, ἐτοιμῶν νὰ καταρρέυ-
σωσι, νὰ εἰσέλθῃ.

Ὅλων τῶν ἐργατριῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐ-
στράφησαν ἐπ' αὐτήν. Ἠρξάντο ψιθυρί-
κουσαι πρὸς ἀλλήλας, φορμίζουσαι καὶ

κινῶσαι τὰς γείτονας διὰ τοῦ ἀγκῶνος.
Ἡ δυστυχὴς παρατηροῦσα ταῦτα ἤρυ-
θρία· ἡ πρώτη ἐπελοῦσα εἰς αὐτὴν σέ-
φης ἦτο νὰ φύγῃ τάχιστα, χωρὶς νὰ
εἶπῃ τίποτε. Ἀλλά,

— Τί ἀγαπᾶτε, δεσποινίς; ἠρώτησεν
αὐτὴν ἡ διευθύντρια τοῦ καταστήματος.

— Ἦθελον ἐργασίαν, κυρία ἂν εἶχετε
νὰ μοὶ δώσητε...

— Ὅχι, κόρη μου, δὲν ἔχω, ἦτο ἡ
ξηρὰ ἀπάντησις ἣν ἤκουσεν. Ἐξῆλθεν οὐ-
δὲν εἰπούσα· ἄμα θέισα τὸν πόδα ἐκτὸς
τοῦ καταστήματος, ἠσθάνθη ἀφαιρούμε-
νον ἐκ τοῦ στήθους τῆς οὐκ οἶδα ὅποιον
βάρος.

Καὶ ἐν τούτοις προχωρήσασα βήματ' ἄ-
τινα καὶ ἀναλογισθεῖσα τὸ φρικαλέον τῆς
θέσεώς τῆς, ἐπέπληξεν ἑαυτήν, διότι δὲν
ἐπέμεινεν ὀλίγον αἰτούσα ἐργασίαν. Ἴ-
σως θὰ τῇ ἐδίδον τοιαύτην, ἐὰν ἐμάνθα-
νον κατ' ἐλάχιστον τὰ περὶ αὐτῆς. Τοῦτο
ἠνάγκασεν αὐτὴν ν' ἀποπειραθῆ καὶ ἀλ-
λαχθῆν πανταχοῦ ὅμως ἢ αὐτὴ ψυχρό-
της καὶ ἀναλγησίας τὴν ὑπεδέχετο. Ἴσως,
ἐὰν ἔλεγε πεινῶ, θὰ ἐπετύγγανεν, ἀλλ'
ἡ ἀτυχὴς κόρη ἦτο ἐξ ἐκεῖνων, αἵτινες
οὐδέποτε κατορθοῦσι νὰ ἀρθρώσωσι τὴν
ἀπαίσιαν ταύτην λέξιν πεινῶ!

Ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πενιχρὰν φωλεάν
τῆς, καὶ κλείσασα τὴν θύραν ἠσθάνθη ὅτι
εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ εἰς τινα τὴν
ἀπελπίσιν τῆς, νὰ ὁμολογήσῃ τὸ μύ-
χιον ἄλγος τῆς, νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν καρ-
δίαν τῆς ἀπὸ τῆς πιεζύσεως αὐτῆν ὀδυ-
νης! Προσπυχθή...

Καθ' ἣν στιγμήν ἠγείρετο, ἤκουσε τὴν
θύραν ἀνοιγομένην καὶ εἶδε τὸ σοβαρὸν
καὶ βλοσυρὸν πρόσωπον τοῦ θυρωροῦ ἐμ-
φανιζόμενον.

— Καλ' ἡμέρα, δεσποινίς; ὑπεργόγ-
γισεν ὁ θυρωρὸς· πῶς ἔχετε;

— Καλὰ, φίλε μου, ἀπάντησεν ἡ να-
ἄνις πλανηθεῖσα νὰ μειδιάσῃ.

— Δὲν μοὶ εἶπετε τίποτε ἀκόμη περὶ
τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὅποιαν σᾶς ἔφερα;
ἐξῆκολούθησεν ὁ θυρωρὸς θέλων νὰ δείξῃ
ἀμέσως τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς του·
ἦτο εὐχάριστος; αἰ; δὲν ἦτο;

— Ἄ κύριε, σιωπῆ! μηδὲ λέξιν, σᾶς
παρακαλῶ, ἐὰν ἀγαπᾶτε τὸν Θεόν!

— Καλὰ, καλὰ, δεσποινίς, σιωπῶ.

ἠθέλον ὅμως νὰ σὰς εἶπω ὅτι δὲν ἐκάμετε καλὰ. . . .

— Σιωπήσατε λοιπὸν, κύριε, δι' ὄνομα τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, σιωπήσατε! ἀνέκραξεν ἡ νεάνις ἐνούσα ἱκετευτικῶς τὰς χεῖρας.

— Καλὰ, σιωπῶ μὴ θυμόνετε. ὑπέλαθεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος ἐπακουσθεῖς ἐπὶ τινος ἔδρας ὡς λαμβάνων θέσιν ἀπαιτητικὴν. ἠξέυρετε ζῶως, πολὺς καιρὸς παρελήθε, καὶ δὲν μὴ ἐπληρώσατε ἀκόμη τὸ ἐνοίκιον. ἠθέλον λοιπὸν νὰ σὰς εἶπω. . . .

— Ἄφ' οὗ ἐφάνητε τόσον καλὸς μέχρι τοῦδε, ἐφέλλισεν ἡ ἀτυχὴς κόρη, πιστεύω ὅτι θὰ περιμείνετε ὀλίγον ἀκόμη.

— ἠθέλον λοιπὸν νὰ σὰς εἶπω, ἐξήκολούθησεν ἡ τίγρις, ὅτι πρέπει νὰ μὲ πληρώσετε!

— Δὲν θὰ περιμείνετε ὀλίγον ἀκόμη; εἶθε τόσον καλὸς. Περιμείνατε νὰ εὕρω ἐργασίαν, καὶ θὰ σὰς πληρώσω. . . Εἶμαι τιμὴ ἐγὼ! . . .

— Τὸ ἠξέυρω, τὸ ἠξέυρω! ἀλλὰ μὲ τὴν τιμὴν δὲν δύναται τις νὰ πληρώσῃ παρελήθε πλέον ἢ χρεῖαι τοῦ νομισματός αὐτοῦ.

— Ἀλλὰ σεις θὰ περιμείνετε! δὲν ἔχει οὕτω, καλέ μου κύριε;

— Θὰ τὸ ἐπραττον εὐχαρίστως, δεσποινίς μου, ἐὰν περιμένον καὶ ἐμεῖ. Ἀλλὰ δὲν μὲ περιμένουν.

— ὦ Θεέ μου! Καὶ σεις λοιπὸν, κύριε, κατ' ἐμοῦ, καὶ σεις;

— Ὅχι, Ἰουλίη, ἔχ' ἔχετε τόσα δειγμάτια τῆς ἀγαθότητός μου μέχρι τοῦδε. Περιμένον τόσον χρόνον, ἀλλὰ δὲν μὴ εἶναι πλέον τοῦτο δυνατόν.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐπληξάν τὴν ἀτυχῆ νεάνιδα, ὡς κτύπημα κεραυνῶ.

— Διὰ νὰ σὰς ἀποδείξω δὲ ὅτι σὰς λυποῦμαι τρόπονι, σὰς χαρίζω τὰ θρεψίμενα, ἐξήκολούθησε καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ κενώσατε τὰ δωμάτιόν σας τοῦτο διότι τὸ ζητοῦσιν ἄλλοι. Ἔνωσατε ὅτι δὲν δύναμαι νὰ κόμω ἀγαθοεργίας μὲ ζῆτριαν ἰδικὴν μου.

Ὁ καλὸς θυρωρὸς, ὡς βλέπετε, ἐνόει ἄλλως τὴν ἀγαθοεργίαν ἐχάριζε τὰ θρεψίμενα, ἀλλ' ἔοριπτε τὴν νεάνιδα εἰς τὰς ὁδοὺς, καίπερ γινώσκων τὴν κατάστασιν αὐτῆς. Οἱ ἀναγνώστει θὰ μάθωσι κατωτέρω τὸ αἴτιον, ἐξ οὗ ἐπήγαγεν ἡ τοιαύτη συμπεριφορὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου.

— Σὰς ἀφέω λοιπὸν νὰ σιωπήσατε,

ἀλλὰ καὶ πάλιν σὰς ὑπεθυμίζω τὴν ἐπιστολήν. . . προσέθηκε καὶ ἀνῆλθε κλείων ὑπισθὲν τοῦ τὴν θύραν.

— Θεέ μου! Θεέ μου! τί θὰ γείνω τόρα; ὠλόλυξεν ἡ νεάνις ἀναλυομένη εἰς δάκρυα. Ἡ μήπως ἐνόησε αἰ προσευχαί καὶ δεήσεις τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν εἶναι τόσον ἀσθενεῖς καὶ ἀδύνατοι, ὥστε δὲν κατορθώνουσι νὰ φθάσωσι μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Θεοῦ Σου. (ἔκολουθεῖ)

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ

ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΛΑΤΖΗ.

Ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Βαλατζῆς γόνος μιᾶς τῶν Ἐπιφανεστάτων Οἰκογενειῶν ἐπὶ ἀρχαιότητι καὶ περισσῆι πλοῦτου, γεννηθεὶς τῷ 1796 ἔτει ἐν τῇ μεγαλοπόλει Σμύρνῃ ἐκ γονέων χρησθῶν καὶ ἐναρέτων καὶ ἐκπαιδευθεὶς εἰς τὸ Πνευματικὸν τῆς Ἀνατολῆς προπύργιον τὴν Ἐθαγγελικὴν Σχολήν, ἐκ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται σημεῖα τῶν μεγίστων ἀρετῶν, αἵτινες ἠκολούθησαν αὐτὸν μέχρι τοῦ τέφρου καὶ αἵτινες διαμένουσι καὶ πέραν αὐτοῦ οἴκησαν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ εὐσεβεία, διότι τὰ δύο ταῦτα ἐξέρχεται ὁ ἀείμνηστος, ὅτι ἀποτελοῦσι τὴν πραγματικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀξίαν. Παπλουτισμένος δὲ μὲ νοῦς ἀκριβείαν καὶ μνήμης ἀκρίαν, μάλιστα ἀνδρωθεὶς ἐξελέξατο τὸν ἐμπορικὸν τοῦ τραπεζίτου μίον. Ἀποδυσάμηνος ὄθεν εἰς τὸ πολύπονον τοῦτο στάδιον καὶ μὴ κωλύμενος οὔτε ὑπὸ τῶν ἀτρίτων κόπων οὔτ' ὑπ' ἄλλου τινὸς οἰουδήποτα, ἀλλ' εἰς ἓν μόνον ἀποβλέπων τὸ νὰ γίνη διὰ τῆς ἐνεργητικότητός του ταύτης καὶ τοῦ πλοῦτου ὠφέλιμος εἰς τὸν πλησίον ἔτι δὲ βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς διακεκριμένης του εὐφύιας καὶ ὑπὸ τῆς σταθερότητος τῆς θελήσεώς του, κατώρθωσε νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ποθεύμενον καὶ νὰ φανῇ χρήσιμος ἐν γένει μὲν εἰς πάντα ἄνθρωπον ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν προσφιλοστάτην αὐτοῦ πατρίδα

δι' ἢν ἐμόχθει. Ἀπέδειξε δὲ τοῦτο ἐμπράκτως κατὰ τὸ 1846, ὅτε εὕρισκόμενος ὡς Τραπεζίτης εἰς τὴν Πρωτεύουσιν τῆς Ἀγγλίας καὶ μαθὼν μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους τὴν τρομερὰν Πυρκαϊάν τῆς Σμύρνῃς, πρῶτος πάντων ἔσπευσε τοῦ νὰ κάμῃ ἔρανον ὑπὲρ τῶν παθόντων συνανθροίσας περὶ τὰς 27 χιλιάδας λιρῶν ἀγγλικῶν, τῶν ὁποίων μέγα μέρος κα-

πορικωτέραν τῶν πόλεων τῆς Γαλλίας Μασσαλίαν, ὡς Τραπεζίτης τοῦ μεγάλου τῆς οἰκογενείας του ὀνόματος, εὗρεθη ὁ μόνος μετὰ θάρρους ἐμπνεομένου ὑπὸ τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἰδίας ἰκανότητος, ὡς γενναῖος ἀθλητῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἀποθαρύσεως, παρέγων τὴν παρουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλικὴν Τραπεζάν καὶ δεῖξας ἐκ τῶν πραγμάτων

Δημήτριος Βαλατζῆς

πέβαλεν ἀφ' ἐαυτοῦ, ἀπέστειλε δὲ ταύτας παραγγεῖλας, ὅπως διακηρυχθεῖσιν ἄνευ διακρίσεως Ἐθνοῦς, ἀλλ' ἐν γένει κατ' ἀναλογίαν πρὸς πάντας τοὺς παθόντας. Ἐτέρα δὲ πράξις ἀποδεικνύουσα τὰς μεγάλας τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὰς εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος εἰς τὰς κρίσεις δηλ. ἐκείνας στιγμὰς τῆς Γαλλικῆς τοῦ 1848. Δημοκρατίας τυχὼν εἰς τὴν ἐμ-

τὴν Ἑλληνικὴν εὐφύιαν ὑπερέχουσαν ἀκόμη καὶ ζῶσαν καὶ διασωζομένην εἰς εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων. Διακρούσας δ' ἐτι τῆς Δημοκρατίας πλήθος λαοῦ καὶ ἐπιτροπαὶ παρουσιασθεῖσαι ἀπέδωκαν γεγονυῖα τῆ φωνῆ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν Γάλλων, τιμηθεὶς μάλιστα καὶ διὰ τοῦ παρασήμου τῆς τιμῆς. Ἐπο-

λιτεύθη δ' οὕτω διότι ἐφρόνει πεπειθότως, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ διασαλευθῶσιν αἱ ρίζαι τοῦ πολυκλάδου ἐκείνου δένδρου. Περιελθὼν δ' ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ διάφορα τῆς ἐσπερίας μέρη καὶ ἀπολαύων πανταχοῦ τῆς δικαίας ὑπολήψεως, ἀπεφάσισε τέλος περὶ τὸ 1863 νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν Προσφιλῆ του Πατρίδα μετὰ παντός ἡθικοῦ καὶ ὕλικοῦ κεφαλαίου, ὅπως ἐνταῦθα διέληθῃ καὶ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ πολυτίμου βίου του. Μόλις λοιπὸν ἐπιστρέψας καὶ ἀμέσως ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐπεδόθη εἰς τὴν βοήθειαν πάντων τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων δεικνύων οὐχὶ διὰ λόγων ἀλλὰ δι' ἔργων τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀκραιφνεστάτην αὐτοῦ ἀγάπην, τρανωτάτη δὲ ἀπόδειξις τοῦ λόγου τούτου ἔξωσαν ἅπαντα τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα ἰδίως δὲ τὸ ψυχοφελές καὶ θεαρεστον καθίδρυμα τὸ Νοσοκομεῖον εἰς ὃ ἐκλεχθεὶς ὡς Ἐφορος καὶ Ταμίας τῆ παρακλήσει πάντων, ἐξεπλήρωσεν οὐχὶ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ διαγραφόμενα, ἀλλ' ἔδειξεν ἐμπράκτως ἀκριβεῖαν καὶ ἐνέργειαν ὑπερῶνθρωπον καταστήσας αὐτὸ τῆ συμ- πρᾶξι τῶν συναδέλφων του εἰς οἷαν τὴν σήμερον εὐρίσκειται κατάστασιν, εἶθε δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἦδη νὰ ἀκολουθήσωσι τοῦλάχιστον τὰ ἔγνη τῆς πατρῴας του, καθότι καίπερ ἐπ' ἐσχάτων βαρέως πάσχων ἐκ τῆς καρδίας καὶ γέρον τρέμων ὑπὸ τὸ βῆρος τοσούτων ἐτῶν, ἐν καιρῷ χειμῶνος ὑπὸ τὸ ψύχος καὶ τὴν βροχὴν ἤρχετο ἀκαταπαύστως μέχρις ἐσπέρας συνομιλῶν μετὰ τοὺς συναδέλφους του περὶ παντός μέσου ἐντελοῦς προαγωγῆς, οὐχὶ μετὰ φωνασικῶν παραλόγων καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, ἀλλ' ἠσυχῶς καὶ ὡς ἀρχαῖος Σπαρτιάτης. Βλέπουσα δὲ καὶ ἡ Ἰψήλη Πύλη τὸ διαλλακτικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνδρός καὶ τὰ ποικίλα καὶ σπάνια αὐτοῦ προτερήματα καὶ ἀρετὰς πρὸ χρόνων πολλῶν ἐτίμησεν αὐτὸν μετὰ τὸ ἀδαμαντοκόλυτον παράσημον τυχῶν μάλιστα καὶ Αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου δι' οὗ ἐπετρέπετο αὐτῷ ἡ ἐκτέλεσις πάσης αἰτήσεώς του ἄνευ οὐδενὸς ἐμποδίου. Τοιοῦτος διὰ βραχέων ὁ ἀειμνήστος Δη-

μήτριος Βαλτατζῆς, τοῦ ὁποίου ὁ βίος οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξεν ἢ ἀκατάπαυστος σειρὰ εὐεργεσιῶν καὶ εὐργεσιῶν κτησαμένων ἀληθῆ καὶ σωτήριον τύπον, διότι ἐγένοντο πρὸς ψυχικὴν ὠφέλειαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ θεαθῆναι. Ὁ δὲ οἰκογενειακὸς τοῦ ἀνδρός βίος ἦτον ἐφάμιλλος τῶν λοιπῶν πράξεών του, καθότι εὐτυχήσας νὰ τύχῃ συζύγου ἐναρέτου καὶ φιλεσπλάγγνου τῆς ἀειμνήστου Μαρίας, ἐλκούσης τὴν καταγωγὴν ἐκ τοῦ ἐπίσης ἐπιφανοῦς καὶ ἀρχαίου οἴκου τῶν Ἀρημάδων, ἀνέθρεψαν ἀμφοτέρωι τέκνα ἀντάξια τοιούτων γονέων καὶ τῶν ὁμοίων τέκνων μέρος μόνον τῶν πράξεων ἀρκεῖ πρὸς ἐπισφράγισιν τῶν λόγων μου· ἐπειδὴ βλέπομεν τοὺς μὲν δύο αὐτοῦ υἱοὺς Κ. Μιλτιάδην καὶ Λεωνίδα Τραπεζίτας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πολλὰ διὰ τὸ γένος μοχθοῦντας, τὸν δ' ἀοκνότατον καὶ ἐπιχειρηματικὸν Εὐαγγελὴν πρῶτον κοπιᾶσαντα καὶ ἐπιτελέσαντα τρόπαιον καὶ νίκην ὡς κατορθώσαντα νὰ στρέψῃ τὰ χρηματικὰ τῶν Ὁμογενῶν Κεφάλαια ἐν Ἑλλάδι καὶ συντελέσαντα διὰ τοῦ ἀτόμου του καὶ τοῦ πλοῦτου εἰς τὴν λύσιν τοῦ συνταραξάντος τὴν Ἑλλάδα πολυπλόκου λαυρωτικοῦ ζητήματος τὴν δὲ φιλάνθρωπον καὶ κλοκαγάθον αὐτοῦ θυγατέρα Κ. Μαρίαν Στ. Μαυρογορδάτου ἐν Μασσαλίᾳ ἀκολουθοῦσαν τὰς αὐτὰς τῆς Μακαρίτιδος ἀρχάς, πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν κατ' οἶκον ἀνατροφὴν. Πλὴν περὶ πάντων τούτων ὡς καὶ περὶ τοῦ ἀρχαίου τῆς οἰκογενείας τῶν ὀνόματος θέλομεν λαλήσει ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. Ἐνταῦθα δὲ περιορισθῆμεν μόνον εἰς σκιαγραφίαν τινὰ ὀλίγων τοῦ ἀνδρός πράξεων καὶ τῶν κυριωτέρων ἀρετῶν του. Θ. Π.

Ο ΠΙΣΤΟΣ ΕΡΩΣ.

Ἐτη πολλὰ ἐξήσασεν
φίλοι ἠγαπημένοι·
Εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ζήσωμεν
σὺζυγοὶ ἠνωμένοι·
Παρθένοι ῥόδα κόψατε
καὶ στέψατέ μας μ' ἄνθη,
Σήμερον ἡ καρδία μας
γλυκύτατα ἐφθάρθη·
Φαιδρὸς ἑμέναιος κροτεῖ,
καὶ χαίρει ἡ ψυχὴ μας·

Ἄν εἶδε πλέον εὐτυχῇ
ἡμέραν ἢ ζωὴ μας.

Ἄς παῖζον ἄλλοι ἄσκοπα
τὸν ἔρωτ' ἀπατώντες,
Σπανίως ἀγαπώμενοι
ποτὲ μὴν ἀγαπῶντες
Ἡμᾶς συνδέει παλαιά,
εἰλικρινῆς φιλία,
Θεομῆ ὡς ἔρωσ μυστικὸς
ὡς ἀγγελος ἄγια.
Φαιδρὸς ἑμέναιος κροτεῖ
καὶ χαίρει ἡ ψυχὴ μας
Ἄν εἶδε πλέον εὐτυχῇ
ἡμέραν ἢ ζωὴ μας.

Ἐσφιξαν αἱ μητέρες μας
τὰς χεῖρας εὐλογοῦσαι,
Τὴν ἔρωσιν μας ὡς κοινὸν
εὐτύχημα ποθοῦσαι·
Κ' ἡ θύσις ὄλη, κίτταξε,
κ' αὐτὴ ἀγαλλομένη,
Προβαίνει μετ' ἐν νυμφικῇ
στολήν τῆς στολισμένη·
Φαιδρὸς ἑμέναιος κροτεῖ
καὶ χαίρει ἡ ψυχὴ μας·
Ἄν εἶδε πλέον εὐτυχῇ
ἡμέραν ἢ ζωὴ μας.

Η ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ.

Ἐφύγα ἄσπλαγχνος τύχη
Μὲ ἐξώρισε μακρὰν σου,
Ὅπου περιτρέχω μάτην
Ν' ἀπαντήσω τὴν σκιάν σου.
Σύντροφοί μου εἶναι μόνον
Αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ ἀκαταί·
Ἄχ! ἐκεῖνος π' ἀγαπήσῃ
δὲν ἀλησμονεῖ ποτέ.

Εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου
Ἐμείναν ἐντυπωμέναι,
Ὅσον ἠδονὰς παρέχουν,
Αἱ ψυχαὶ αἱ ἠνωμέναι
Ἀναμνήσεις μετὰ ταραττον·
Παρελθόντος μυστικαί

Ἄχ! ἐκεῖνος π' ἀγαπήσῃ
δὲν ἀλησμονεῖ ποτέ.

Η ΤΡΥΦΕΡΟΤΗΣ.

Εἶσαι ὡς ἐν ἄνθος τόσον
Τρυφερὰ καὶ ἐρασιμία,
Σὲ κυτᾶζω καὶ μὲ θλίβει
Πόνος καὶ βαρυνθμία.

Μ' ἔρχετ' ἐπὶ Σοῦ τὰς χεῖρας
Ἰκετινικῶς νὰ θέσω
Ἐνθεομὲ τὸν παντοδότην
Πλάστην νὰ παρακαλέσω.

Ὅπως σὲ φυλάττῃ πάντα
Τόσον εὐχαρῖν κ' ὠραῖαν,
Τόσον τρυφερὰν καὶ τόσον
Ἐδανθοῦσαν καὶ ἀκμαίαν.
Α. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ.

ΤΑ ΑΡΕΣΚΟΝΤΑ ΤΟΙΣ ΠΟΛΛΟΙΣ.

Διδάσκαλός τις τῆς ἐν Σμύρῃ Σχολῆς ὀνόματι Μ. . . ἡμέραν τινὰ ἔκαμε εἰς τοὺς μαθητὰς του τὴν παραγωγὴν τῆς λέξεως ἄνθρωπος «ἐκ τοῦ ἄνω ἔχειν τὰς ὄπας ἦτοι τὰ βλέμματα—Τότε δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν του, λοιπὸν Διδάσκαλε, Ἦμεῖς οἵτινες πάντοτε κυτᾶζετε κάτω τί εἶσθε;

Ὁ αὐτὸς Διδάσκαλος ἡμέραν τινὰ ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς του «ὅτι πολλοὶ τῶν ἄλλοτε μαθητῶν του, τὴν σήμερον εἶναι ἄλλοι μὲν Ἰατροί, ἄλλοι δὲ Καθηγηταί, κτλ. καὶ ὅτι συχνάκις τῷ ἐπιστέλλουσιν ἐπιστολάς ζητοῦντες ἀκόμη καὶ σήμερον τὰς σοφὰς συμβουλὰς του καὶ ἄλλα πολλά. Ἐνας δὲ ἐκ τῶν μα-

11. 315
315
165
1797

33
33
165
871

θητων, ενθουσιασθεις εκ των λεγομενων του Σοφου Διδασκαλου του... τῷ λέγει. Λοιπόν Διδάσκαλέ μου ἴσως Σῆς γράψουν νά υπάγητε καὶ Καθηγητῆς εἰς τὴν μέλλουσαν Ἀκαδημίαν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως Σῆς ἔχουν καὶ πλησιέστερον διὰ νά λαμβάνωσι τὰς συμβουλὰς Σῆς!!.

Εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἔλεγεν ὁ ὑποψήφιος βουλευτῆς τῆς Γ... κύριος Κ. τὰ πρωτόκολλα τοῦ ἀποτελέσματος συμμορφῶνται μὲ τὰς κάλπας, εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου ὅμως συμβαίνει τάνάπαλιν, διότι κάθε τόπος καὶ ζακόνι!!!

Ὁ πρὸ 40 ἐτῶν ἐν Αἰγίνῃ καλαφάτης τῶν Παρριανῶν πλοίων νῦν δ' ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος Ν... παρακαλούμενος ὑπὸ τῆς γραΐας Α... ὅπως συνεργήσῃ παρὰ τῆ ἐπιτροπῇ τοῦ ἀγῶνος, ἧς ἦτο μέλος πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα καταστραφέντος πλοίου τοῦ συζύγου τῆς, τῆ εἶπε— Ἀλλὰ κυρά μου, δὲν θυμούμαι ἂν ὁ ἄνδρας σου εἶχε καρὰβι.... — Πῶς, καπετᾶν Ν... δὲν θυμάσαι ποῦ ἔς τὰ 1826 σοῦ τὸ ἴδιον ὁ ἄνδρας μου ἀπ ο κ ο π ῆ νὰ τὸ καλαφατίσῃ, ἀναυδὸς κατ' ἀρχὰς ἔμεινεν εἰς τὴν ἀπάντησιν τῆς γραΐας ὁ Θεμιστοκλῆς (ὡς αὐτονομάζεται) τῆς Νέας Ἑλλάδος, εἶτα δὲ μετ' ὀλίγον χρόνον προσέθηκε— Ναί, ἐξαδέλφη, μὰ δὲν θυμούμουν γουλέτα ἦτο τὸ καρὰβι τοῦ μακαρίτου τ' ἄνδρός σου τὸ παρτίδ' ο' καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐφέρετο πρὸς τὴν γραΐαν ὡς ἔπρεπε.

Ὁ ἐπὶ ἀνδρία φημιζόμενος ἀξιωματικὸς Ζ... διηγεῖτο ποτὲ περὶ τῆς πληγῆς του ἣν ἔλαβεν εἰς τὸ πρόσωπον μαχόμενος εἰς Κρήτην.— Νά, τί θὰ πῆ μωρὸ κοπέλι, τῷ λέγει γέρον Κρῆς ἀκούσας αὐτόν, σὰ φεύγει κανεὶς τρέχοντας δὲν πρέπει νά γυρίζῃ νά βλέπῃ

πίσω του. Ἀλαλὸς ἔμεινεν ὁ ἄνδρεις ἀξιωματικὸς.

Ποιητῆς τις καταλαμβάνων καθ' ἡμέραν σχεδὸν ἐξερχόμενον τῶν ἀνακτόρων τὸν βασιλέα Φρειδερίκον τὸν μέγαν τῷ ἀνεγίνωσκεν ποιήματα ἐγκωμιάζοντα αὐτόν ἐλπίζων ἀνταμοιβὴν τινα, ἧτις ὁμως δὲν τῷ ἐδίδετο. Ἡμέραν τινὰ ὁ βασιλεὺς θέλων νά ἀστείσῃ ἄμα τὸν εἶδε ἐκβάλλει τοῦ θυλακίου του ποίημα, ὅπερ εἶχε ποιήσει ὁ ἴδιος, ἐγκωμιάζων τὸν ποιητὴν καὶ ἀρχίζει νά τὸ ἀναγινώσκῃ ἄμα ὁ βασιλεὺς ἐτελείωσεν ὁ ποιητῆς τῷ λέγει δίδων αὐτῷ τινὰ χρήματα— Λάβε ταῦτα, ποιητά μου, καὶ ἄλλοτε σοὶ δίδω περισσότερα διότι πιστεύω ὅτι ἀρετὰ ἐκαπίασες ἵνα συντάξῃς τὸ ποίημα τούτο' ὁ βασιλεὺς εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς εὐφροίας του τῷ ἐδώρυσεν ἀμέσως δύο χιλιάδας τάλληρα.

Ἡ γραΐα Ι... ἀκούσασα τὴν ἐσπέραν τῆς μεγάλης Πέμπτης τὸν ἱερέα ἀναγινώσκοντα τὸ εὐαγγέλιον ὅτι ὁ Ι. Χριστὸς συνελήφθη διὰ προδοσίας Ἰουδα τοῦ Ἰσκαριώτου— Μά, χριστάι μου, λέγει, δὲν τὸν ἐνόησες τόσα χρόνια ὅτι εἶναι προδότης; κάθε χρόνον σὲ προδίδει καὶ ἐν ταῦταις τὸν ἔχεις μαθητὴν σου πιστεύω ὅτι ἐφέτος θὰ τὸν διώξῃς τέλος πάντων.....

Ὁ καθηγητῆς Μ... ἀνεγίνωσκεν ἐνώπιον διαφόρων τὸν εἰς τὸν Κολοκοτρώνην ἐπιτάφιον τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου— Πότε θὰ γίνῃς Οἰκονόμος ἐρωτᾷ ἐμπαιτικῶς ὁ μαθητῆς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Ι... τὸν πρὸ καιροῦ εἰς σύνταξιν ἐπιταφίων καταγινόμενον φοιτητὴν τῆς Φιλοσοφίας Π... — Οἰκονόμος θὰ γίνω ἐγώ, ὅταν σὺ γίνῃς Κολοκοτρώνης δηλαδὴ ποτὲ!!